

FİKİR VE SANAT ESERLERİ KANUNU'NDA DÜZENLENEN TAZMİNAT DAVALARINA İLİŞKİN DEĞERLENDİRMELER

(Derleme)

DOI: <https://doi.org/10.33717/deuhfd.1737535>

Arş. Gör. Emin ÇELİK*

Öz

Eseri meydana getirmesiyle eser sahibi sıfatını kazanan gerçek kişi, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu (FSEK) uyarınca eserden doğan mali ve manevi haklara sahip olmaktadır. Kanun koyucu bu hakların ihlal edilmesi karşısında FSEK m.66 ve devamında birtakım davalar öngörmüştür. Çalışmamız FSEK m.70'de düzenlenen tazminat davalarını konu almaktadır. FSEK m.70 gerek düzenleniş biçimi gerek zaman içerisinde yapılmış değişikliklerle beraber oldukça muğlak bir hale gelmiştir. Bu bakımdan çalışmamızın amacı, FSEK m.70'e dair tartışmalı hususların yeniden ele alınıp anılan maddenin daha da anlaşılabilir olmasına yöneliktir.

Anahtar Kelimeler

Eser Sahibi, FSEK, Manevi Tazminat Davası, Maddi Tazminat Davası, Kazancın İadesi Davası

EVALUATIONS ON COMPENSATION CASES REGULATED UNDER THE LAW ON INTELLECTUAL AND ARTISTIC WORKS

(Review Article)

Abstract

The natural person who creates a work acquires the status of author and, within the scope of the Law on Intellectual and Artistic Works No. 5846 (FSEK),

* Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Fikri Mülkiyet Hukuku Anabilim Dalı, Eskişehir (celikeminn@gmail.com) ORCID: 0000-0002-5765-5986 (Gönderim Tarihi: 08.07.2025-Kabul Tarihi: 18.09.2025) Yazar, eserinin Derginize ait bilimsel etik ilkelere uygun olduğunu taahhüt eder.

holds the moral and economic rights arising from the work. In cases of infringement of these rights, various legal remedies have been made available under Article 66 and the following provisions of the FSEK. This study focuses on the compensation claims regulated under Article 70 of the FSEK. Article 70 has become considerably ambiguous due to both how it is drafted and the amendments introduced over time. Accordingly, this study aims to revisit the controversial aspects of Article 70 and contribute to its clarification and comprehensibility.

Keywords

Author, FSEK, Non-pecuniary Compensation Claim, Pecuniary Compensation Claim, Claim for the Restitution of Profits

GİRİŞ

Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu¹ (FSEK) madde 1/B'de eser kavramı, “*Sahibinin hususiyetini taşıyan ve ilim ve edebiyat, musiki, güzel sanatlar veya sinema eserleri olarak sayılan her nevi fikir ve sanat mahsulleri*” olarak tanımlanmıştır. Anılan tanım bileşenlerine ayrıldığı zaman bir fikri ürünün eser olarak kabul edilebilmesi için dört temel unsurun bulunduğu doktrinde genel olarak kabul edilmektedir. Bu unsurlar; fikri ürünün sahibinin hususiyetini taşıması (subjektif unsur), bu hususiyeti yansıtacak düzeyde şekillenmiş olması (objektif unsur), FSEK’de öngörülen eser türlerinden birinin içine girmesi (şekli unsur) ve son olarak fikri çabanın ürünü olmasıdır². Bir fikri ürünün eser olarak değerlendirilmesi için gerekli olan şartlardan hususiyet ve fikri çaba, eserin gerçek kişi tarafından ortaya konulmasını gerekli kılmaktadır. Zira bu kavramlar insana özgüdür³.

Eseri meydana getiren gerçek kişi, eseri meydana getirme fiili maddi fiil niteliğinde olduğu için eserin meydana getirildiği an, eser sahibi sıfatını herhangi bir tescil gerekmesizin kazanmaktadır⁴. Eser sahibi sıfatını kazanan kişi buna bağlı olarak eserden doğan mali ve manevi hakları kullanma yetkisine ve hukuka aykırı kullanımları menetme yetkisine sahip olmaktadır. Eser sahibinin, hukuka aykırı kullanımları önlemek ve zararını tazmin edebilmek için açabileceği çeşitli hukuk ve ceza davaları bulunmaktadır. Bu çerçevede genel hükümlerle yetinmeyen kanun koyucu, FSEK m.66 ve devamında çeşitli hukuk ve ceza davaları öngörmüştür. Tazminat davalarını merkezine aldığından ötürü bu çalışmada diğer davalar ayrıntısıyla incelen-

¹ 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu, RG. 13/12/1951, 7981.

² **Arslanlı**, Halil: Fikri Hukuk Dersleri II, Sulhi Garan Matbaası, İstanbul 1954, s. 2; **Ayiter**, Nuşin: Hukukta Fikir ve Sanat Ürünleri, Sevinç Matbaası, Ankara 1981, s. 38; **Ateş**, Mustafa: Fikri Hukukta Eser, Turhan Kitapevi, Ankara 2007, s. 28-29; **Bozbel**, Savaş: Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku, On İki Levha, İstanbul 2012, s. 32-33; **Erel** Şafak N.: Türk Fikir ve Sanat Hukuku, Yetkin, Ankara 2009, s. 51-52; **Hirsch**, Ernst: Hukuki bakımdan Fikri Say, Cilt 2: Fikri haklar (Telif hukuku), İktisadi Yürüyüş Matbaası ve Neşriyat Yurdu, İstanbul 1943, s. 11-13; **Kaya**, Arslan: Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku Dersleri -I-, Filiz Kitapevi, İstanbul 2024, s. 31-32; **Öztañ**, Fırat: Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku, Turhan Kitapevi, Ankara 2008, s. 82; **Suluk**, Cahit/**Karasu**, Rauf/**Nal**, Temel: Fikri Mülkiyet Hukuku, 8. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2024, s. 74; **Tekinalp**, Ünal: Fikri Mülkiyet Hukuku, 5. baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2012, s. 103.

³ **Arkan**, Azra: Eser Sahibinin Haklarına Bağlantılı Haklar, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2005, s. 20; **Kaya**, s. 33-34; **Suluk/Karasu/Nal**, s. 77-78; **Tekinalp**, s. 104.

⁴ **Arkan**, s. 20; **Bozbel**, s. 77; **Suluk/Karasu/Nal**, s. 106; **Tekinalp**, s. 143.

meyecek yalnızca tazminat davalarıyla olan ilişkileri kapsamında bu davalara değinilecektir.

Eserden doğan hakları ihlal edilen ve bunun sonucunda bir zarara uğrayan hak sahibi, çeşitli hukuk ve ceza davalarının yanı sıra FSEK m.70'te öngörülmüş olan tazminat davalarını da açabilir. Tazminat davaları, FSEK'te öngörülen diğer davalarla beraber açılabilceği gibi somut olayda ref veya men davası açmakta yarar yoksa tek başına da açılabilcektir. Özellikle hakkın ihlalinin sona erdiği ve tekrarlanması ihtimalinin bulunmadığı hallerde ref veya men davasının amacı kalmadığından hak sahibi ancak tazminat davaları yoluyla zararını tazmin edebilecektir⁵. Dolayısıyla eserden doğan hakların ihlal edilmesi halinde tazminat davaları, hak sahiplerinin başvurabilecekleri önemli bir hukuki imkan olarak karşımıza çıkmaktadır.

FSEK m.70'in düzenleniş biçimi itibarıyla çok başarılı bir madde olmadığı kanaatindeyiz. Öncelikle FSEK m.70'in ilk iki fıkrasında mali ve manevi haklara tecavüz halinde tazminat davaları düzenlenmiştir. Ancak çalışmada ayrıntılı olarak değinileceği üzere anılan fıkralar muğlaktır. Örneğin, tazminat davaları bakımından genel hükümlerde aranan şartların aynen aranıp aranmayacağı belirsizdir. Bunun yanı sıra manevi hakları ihlal edilen kişinin aynı zamanda maddi tazminat davası açıp açamayacağı da hükmün lafzından anlaşılamamaktadır. Eserden doğan mali ve manevi hakların bir bütün teşkil ettiği dikkate alındığında bu husus önem arz etmektedir⁶. Bunun dışında FSEK m.70'e ilişkin bir diğer sorun 3'üncü fıkra düzenlenilen kazancın iadesi davasıdır. Bu davanın tazminat davalarını düzenleyen FSEK m.70'de düzenlenmiş olması da üzerinde durulması gereken bir diğer husustur. Dolayısıyla FSEK m.70'in ayrıntılı bir şekilde incelenmesi gerektiği kanaatindeyiz.

Çalışma, üç bölüme ayrılmıştır. İlk iki bölümde FSEK m.70'de düzenlenen tazminat davaları incelenecektir. Son bölümde ise FSEK'te düzenlenen tazminat davaları bakımından önem arz eden çeşitli usuli meseleler üzerinde durulacaktır.

⁵ Erel, s. 345; Küçükali, Canan: Fikri Hakların İhlalinden Kaynaklanan Tazminat Davası, 3. Baskı, Seçkin, Ankara 2024, s. 159-160.

⁶ FSEK'te eser sahibinin eserden doğan hakları mali ve manevi haklar olarak iki temel kategoriye ayrılmışsa da bu ayrım keskin bir ayrım değildir. Zira FSEK, eser sahibinin mali ve manevi yetkileri içeren tek bir hakkının olduğunu ileri süren monist teoriye binaen hazırlanmıştır. Konuyla ilgili Bkz. Ayiter, s. 112-113.

I. MANEVİ HAKLARA TECAVÜZ HALİNDE TAZMİNAT DAVALARI

A. Manevi Tazminat Davası Açmanın Koşulları

1. Genel Olarak

FSEK m.70/1'de manevi hakları ihlal edilen kişinin, uğradığı manevi zarara karşılık manevi tazminat davası açabileceği öngörülmüştür. Manevi tazminata hükmedilebilmesi için öncelikle bir eserin söz konusu olması, bu eserden doğan manevi bir hakkın ihlal edilmiş olması, manevi hak ihlalinin hukuka aykırı olması, hak sahibinin manevi zarara uğramış olması, ihlal ile zarar arasında illiyet bağı bulunması ve son olarak ihlalde bulunanın kusurlu olması gerekir⁷. Görüldüğü üzere manevi haklara tecavüz hali bir haksız fiil niteliğinde olduğu için burada 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu (TBK)⁸ m.49'da öngörülen haksız fiil sorumluluğu koşullarına gidilmektedir⁹. Bu bakımdan haksız fiil sorumluluğunun doğması için gerekli koşulların tek tek incelenmesi gerektiği kanaatindeyiz.

2. Manevi Haklara Yönelik Bir Müdahalenin Varlığı

FSEK m.70 kapsamında manevi tazminat davası açabilmenin birinci koşulu, manevi haklara yönelik bir tecavüzün gerçekleşmiş olmasıdır. Bu yönüyle manevi tazminat davası, tecavüz tehlikesinde açılan ve tecavüzün vuku bulmasını engellemeyi amaçlayan tecavüzün men'i (FSEK m.69) davasından ayrılmaktadır. Hangi eylemlerin manevi haklara tecavüz oluşturacağını tespit edilmesi için, manevi hakları ve kimlerin manevi hak sahibi olacağını tespit etmek gerekir. Öncelikle eser sahibi, eseri meydana getirmesiyle beraber eserden doğan manevi hakların da sahibi olacaktır. Bu çerçevede FSEK m.14-17 arasında sınırlı sayıda düzenlenmiş olan manevi hakların ihlali halinde eser sahibi manevi tazminat davası açabilecektir. Eser sahibi haricinde, bağlantılı hak sahiplerinden olan icracı sanatçıların da manevi hakları bulunmaktadır¹⁰. Buna göre icracı sanatçılar, icralarının sahibi olarak tanıtılma ve icralarının kendi itibarlarını zedeleyecek şekilde tahrif edilmesini ve bozulmasını önleme manevi haklarını haizdir (FSEK m.80/1-1-A-1).

⁷ Bozbel, s. 578; Küçükali, s. 160; Yavuz, Levent/Alıca, Türkay/Merdivan, Fethi: Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Yorumu Cilt II, 2. Baskı, Seçkin, Ankara 2014, s. 2192.

⁸ 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu, RG. 4/2/2011, 27836.

⁹ Arkan, s. 292-293; Bozbel, s. 235; Kılıçoğlu, s. 180-181; Küçükali, s. 245; Yavuz/Alıca/Merdivan, s. 2192.

¹⁰ Arkan, s. 64-65; Küçükali, s. 204; Yavuz/Alıca/Merdivan, s. 2193.

Manevi haklara yönelik tecavüz eylemi pasif veya aktif bir nitelik taşıyabilir. Örneğin, eserin çoğaltılması sırasında eser sahibinin adının belirtilmemesi pasif tecavüze eserin bazı bölümlerinin çıkartılarak satışa sunulması aktif tecavüze örnek olarak gösterilebilir¹¹.

3. Müdahalenin Hukuka Aykırı Olması

Davanın açılabilmesi için davalının manevi haklara yönelik müdahalesinin hukuka aykırı olması gerekmektedir. Hukuken cevaz verilmemiş olan bir davranışta bulunmak hukuka aykırılık teşkil eder. Ancak hukuka aykırılığın söz konusu olabilmesi için burada hukuka uygunluk nedenlerinden birinin de olmaması gerekmektedir¹². Hukuka uygunluk nedenleri, birbiriyle çatışan iki hukuki menfaatten birinin daha üstün tutulmasını sağlayarak fiili hukuka uygun kılmaktadır¹³.

TBK m.63-64'te genel olarak düzenlenen hukuka uygunluk nedenlerinin FSEK'teki özel görünümü; FSEK m.30-40, 80 ve ek madde 11'de sayılan tahditlerdir¹⁴. Somut olayda, böyle bir hukuka uygunluk nedeni veya tecavüze uğrayanın rızası söz konusu değilse müdahalenin hukuka aykırılığı şartı da gerçekleşmiş olacaktır.

4. Manevi Zararın Doğmuş Olması

Haksız fiil sorumluluğunda, hukuka aykırı fiilden dolayı zararın meydana gelmesi şarttır. Manevi tazminat bakımından manevi zarar, kişinin kişilik haklarının tecavüzünden kaynaklanmamakta; eser sahibinin veya icracı sanatçının FSEK'te düzenlenmiş olan manevi haklarına tecavüzden kaynaklanmaktadır. Bu tecavüz sonucu kişinin manevi değerleri yönünden bir eksilme meydana gelmektedir¹⁵.

Her ne kadar manevi haklarda kişiliği ilgilendiren yönler bulunsa da eser sahibinin manevi hakları ile kişilik haklarını birbirinden ayırmak gerekir. Manevi haklar eser sahibinin eseriyle olan kişisel bağlantısından doğmaktadır yani ortada bir eser bulunmalıdır. Ancak manevi haklara tecavüz

¹¹ Yavuz/Ahca/Merdivan, s. 2193.

¹² Antalya, Osman Gökhan: Marmara Hukuk Yorumu Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt: V/1, 2, 2. Baskı, Seçkin, Ankara 2019, s. 118; Oğuzman, M. Kemal/Öz, M. Turgut: Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt II, 12. Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2016, s. 262; Nomer, Haluk Nami: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 18.Baskı, Beta, İstanbul 2021, s. 168.

¹³ Küçükali, s. 223; Nomer, s. 170.

¹⁴ Küçükali, s. 224; Yavuz/Ahca/Merdivan, s. 2195.

¹⁵ Küçükali, s. 920; Oğuzman/Öz, s. 257.

ayrıca eser sahibinin kişilik haklarına da tecavüz niteliğindeyse eser sahibinin genel hükümler çerçevesinde tazminat istemesi de mümkündür¹⁶.

Manevi tazminat davasında manevi zararın bir şart olarak aranıp aranmayacağı meselesi doktrinde tartışmalıdır. Doktrinde bir görüş, manevi tazminat davası açılması için manevi haklara yönelik tecavüzü yeterli görmekte zira tecavüz ile zarar arasında Kanun'un öngördüğü bir sebep sonuç ilişkisi olduğunu belirtmektedir¹⁷. Doktrindeki diğer görüş ise burada genel hükümlere atıf yapıldığını, “*uğradığı manevi zarara karşılık*” ifadesinden de kanun koyucunun zararın varlığını şart koştuğunu savunmaktadır¹⁸. Kanaatimizce, burada ikinci görüş isabetlidir. Kanun'un “*uğradığı manevi zarara karşılık*” ifadesinden anladığımız üzere burada manevi zararın varlığı şarttır. Manevi zarar olmaksızın manevi tazminat davasının açılabilceğinin kabul edilmesi sorumluluk hukukunun genel ilkeleriyle de bağdaşmayacaktır. Manevi hakları tecavüze uğrayan kişi gerek manevi zararını gerek manevi zararının boyut ve ağırlığını ispat etmelidir ki hakkaniyete uygun bir tazminat tutarı belirlenebilsin.

5. Mütecavizin Kusurlu Olması

Tecavüzün men'i ve ref'i davalarında genel hükümlerden ayrılan kanun koyucu, bu davaların açılabilmesi için kusur gerekmediğini açıkça belirtmiştir. Zira sorumluluk hukuku bakımından aslolan kusur sorumluluğu olup kusursuz sorumluluk halleri kanunda açıkça belirtilmiştir¹⁹.

Tecavüzün men'i ve ref'i davalarının aksine manevi tazminatı düzenleyen FSEK m.70/1 hükmünde mütecavizin kusurunun gerekip gerekmediğine dair bir hüküm yoktur. 4110 sayılı yasa ile 1995'te yapılan değişiklikten önce bu hüküm şu şekildeydi: “*Manevi hakları haleldar edilen kimse, tecavüz edenin kusuru varsa zarar ve ziyan, kusur ve tecavüzün ağırlığı icap ettirdiği takdirde, ayrıca manevi zarar adı ile paranın verilmesini dava edebilir. Mahkeme bu para yerine veya buna ek olarak başka bir manevi tazminat şekline de hükmedebilir.*” Değişiklik sonrası²⁰ kusurdan bahsedilmeme-

¹⁶ Arkan, s. 143; Ayiter, s. 264; Bozbel, s. 579; Öztan, s. 670-671.

¹⁷ Erel, s. 347; Öztan, s. 671-672; Tekinalp, s. 327.

¹⁸ Arkan, s. 289; Bozbel, s. 579; Kılıçoğlu, s. 434; Küçükali, s. 244-245; Oğuz, Arzu/ Merhacı Özden, Selin: Fikri ve Sınai Hakların İhlal Edilmesinden Doğan Tazminat Talepleri, Prof. Dr. Erdal Onar'a Armağan, C. II, Ankara Üniversitesi Yayınları No: 391, Ankara 2013, s. 955; Selçok, Dilara: Eser Sahibinin Manevi Haklarının İhlali Halinde Manevi Tazminat, Seçkin, Ankara 2022, s. 137; Yavuz/Alıca/Merdivan, s. 2196.

¹⁹ Nomer, s. 188 vd.

²⁰ 4110 sayılı Yasa ile yapılan değişiklikten sonra FSEK m.70/1 şu hali almıştır: “*Manevi hakları haleldar edilen kişi, uğradığı manevi zarara karşılık manevi tazminat ödenmesi*

sinden ötürü doktrinde Tekinalp, kusurun şart olarak aranmayacağını savunmuştur²¹. Ancak doktrinde katıldığımız görüş, burada bir haksız fiil sorumluluğu olmasından hareketle kusurun bulunması gerektiği, FSEK m.70/1’de kusura yer verilmemesinin sebebinin Türk Borçlar Kanunu’na yapılan atıf nedeniyle gerekli görülmemesi olduğu tespitini yapmıştır²². Zira tecavüzün ref’i ve men’i davalarının aksine manevi tazminat davasında kusur aranmaması, manevi hak ihlaline hiçbir katkısı olmamış üçüncü kişilerin de tazminat sorumluluğunu doğurur ki bu da hakkaniyete uygun bir durum değildir. Bu bakımdan manevi tazminat davaları bakımından, zarara ilişkin yaptığımız değerlendirme gibi burada da haksız fiil sorumluluğunun şartlarından ayrılmayı gerektirecek bir durum olmadığı kanaatindeyiz.

6. Hukuka Aykırı Fiil ile Manevi Zarar Arasında Uygun İlliyet Bağı Olması

Olayların normal akışı ve genel tecrübelerle göre sorumluluk gerektiren sonuç (manevi zarar) ile sonucu doğurmaya elverişli olay veya sebep (manevi haklara tecavüz) arasındaki bağ, uygun illiyet bağı olarak adlandırılmaktadır²³.

Manevi tazminat davası bakımından da uygun illiyet bağının varlığı aranır. Bu bakımdan manevi hakları tecavüze uğrayan hak sahibi, bu tecavüzden ötürü elem ve kedere uğramışsa uygun illiyet bağının varlığından söz edilebilecektir²⁴.

B. Manevi Tazminat Davasında Taraflar

1. Manevi Tazminat Davasında Davacı

FSEK m.70/1’de manevi tazminat davası açabilecek kişiler “*manevi hakları haleldar edilenler*” olarak belirlenmiştir. Manevi hakları haleldar

için dava açabilir. Mahkeme, bu para yerine veya bunlara ek olarak başka bir manevi tazminat şekline de hükmedebilir.”

²¹ Tekinalp, s. 328-329.

²² Arkan, s. 289; Kılıçoğlu, s. 434; Küçükali, s. 249; Muratoğulları, Harun: “FSEK Eser Sahiplerinin Manevi Haklarına Saldırı Halinde Talep Edilebilecek Manevi Tazminat”, Terazi Hukuk Dergisi, Cilt: 8, Sayı: 80, 2013, s. 57; Oğuz/Merhacı Özden, s. 956; Özcan, Zeynep/Türk, Ali: “Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu m. 70 Hükmü Uyarınca Açılabilir Tazminat Davalarının Şartları”, Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 10, Sayı: 2, 2020, s. 237; Selçok, s. 126-127; Yasaman, Hamdi: Prof.Dr. Ömer Teoman’a 55.Yaş Günü Armağanı Cilt I, Beta, İstanbul, 2002, s. 812.

²³ Antalya, s. 281 vd.; Küçükali, s. 251-252; Nomer, s. 182; İnal, H. Tamer: Borca Aykırılık, Dönme ve Fesih, 9. Baskı, Seçkin, Ankara 2025, s. 470; Oğuzman/Öz, s. 270.

²⁴ Kılıçoğlu, s. 441; Küçükali, s. 252.

edilen kişilerin kapsamına kimlerin girebileceğinin tespit edilmesi, taraf sıfatının tespiti adına önemlidir. Bu bakımdan öncelikle eser sahiplerinin bu davayı açabileceklerine kuşku yoktur. Zira eser sahipleri eserden doğan mali haklarına ilişkin lisans veya devir gibi tasarrufi işlemler yapsa dahi, manevi hakların eser sahibiyle olan kopmaz ilişkisi nedeniyle manevi haklar eser sahibinde kalmaya devam etmektedir. Manevi haklar mali hakların aksine devredilememekte ancak mali hakların kullanımı açısından gerektiği kadarıyla kullanım yetkileri devredilmektedir. Ancak bu halde dahi manevi hakların kendisi eser sahibinde kalmaya devam etmektedir.

Bunun haricinde bağlantılı hak sahiplerinden olan icracı sanatçılar da yukarıda değindiğimiz üzere bazı manevi haklara sahiptir. Bu bakımdan icracı sanatçıların da manevi tazminat davası açabileceklerine şüphe yoktur. Ancak eser sahibi veya icracı sanatçı dışındaki kişilerin manevi tazminat davası açabilip açamayacakları meselesi üzerinde durmak gerektiği kanaatindeyiz.

Manevi tazminat davası bakımından öncelikle FSEK m.19'da belirtilen kişilerin durumu ele alınmalıdır. FSEK m.19'da eser sahibinin ölümünden sonra eser üzerindeki manevi hakların kimler tarafından hangi koşullarda kullanılabilceği düzenlenmiştir. Buna göre eser sahibi, *ölümünden sonra 14 ve 15 inci maddelerin birinci fıkralarıyla kendisine tanınan salâhiyetlerin kullanılış tarzlarını tesbit etmemişse yahut bu hususu her hangi bir kimseye bırakmamışsa bu salâhiyetlerin ölümünden sonra kullanılması, vasiyeti tenfiz memuruna; bu tayin edilmemişse sırasıyla sağ kalan eşi ile çocuklarına ve mansup mirasçılarına, ana- babasına, kardeşlerine aittir* (FSEK m.19/1). *Bu kişiler eser sahibinin ölümünden sonra eser sahibine 14, 15 ve 16'ncı maddelerin üçüncü fıkralarında tanınan hakları eser sahibinin ölümünden itibaren yetmiş yıl kendi namlarına kullanabilirler* (FSEK m.19/2). Dolayısıyla bu kişilerin eser sahibinin ölümünden sonra manevi tazminat davasını açıp açamayacakları üzerinde durmak gerekir.

Doktrindeki hakim görüş, vasiyeti tenfiz memuru haricinde²⁵ FSEK m.19'da belirtilen kişilerin manevi tazminat davasını 14, 15 ve 16'ncı maddelerin üçüncü fıkraları kapsamında açabileceği yönündedir²⁶. Nitekim Yar-

²⁵ Manevi hakların eser sahibiyle olan ilişkisinden ötürü manevi tazminat davasının eser sahibinin tayin edeceği kişi veya mirasçıları bakımından açılması gerektiği kanaatindeyiz. Vasiyeti tenfiz memurunun manevi tazminat istemesinin vasiyeti tenfiz memurunun işlevine aykırı olacağı yönünde bkz. **Yavuz/Ahca/Merdivan**, s. 2187.

²⁶ **Küçükali**, s. 253; **Tekinalp**, s. 329; **Yavuz/Ahca/Merdivan**, s. 2188.

gıtay da bu görüşü benimsenmiştir²⁷. Bu bakımdan, mütecavizin eseri kamuya arz biçimi ve eserin bütünlüğüne müdahalesinin eser sahibinin şeref ve itibarını zedeleyen veya eserin hususiyetini bozan nitelikte olması halinde bu kişiler tarafından manevi tazminat davası açılabilecektir²⁸.

Eserden doğan mali ve manevi haklar esasen bir bütün teşkil etmekte ve manevi haklara yapılan bir ihlal çoğu zaman mali haklara da etki etmektedir. Sözgelimi, eserin yetkisiz umuma arzı şeklinde bir manevi hak ihlali doğal olarak eseri doğru zamanda piyasaya sürmek isteyecek olan mali hak sahiplerinin haklarını da tehlikeye sokabilecektir. Dolayısıyla mali hak sahiplerinin manevi tazminat davası açıp açamayacakları üzerinde de durmak gerekmektedir.

FSEK m.19/3'te; "*eser sahibi veya onun yetkilendirdiği kişilerin yetkilerini kullanmaması halinde, eser sahibinden veya halefinden mali bir hak iktisap eden kimsenin meşru bir menfaati bulunduğunu ispat şartıyla, eser sahibine 14, 15 ve 16 ncı maddelerin üçüncü fıkralarında tanınan hakları kendi namına kullanabileceği*" öngörülmüştür. Ancak burada kastedilen imkanlar kapsamına manevi tazminat davasının girmeyeceği zira mali hakkı devralan kişinin manevi zarara uğramadığı şeklindeki görüşe katılmaktayız²⁹. Mali hakkı devralan kişilerin, tecavüzün ref'i ve men'i davasını açabilecekse de manevi tazminat davası açması mümkün değildir³⁰. Mali haklara FSEK m.18/2 gereği sahip olan işverenler bakımından da aynı durum geçerlidir³¹. Zira manevi tazminat davası açılabilmesi için gerekli olan şartlardan manevi zararın varlığı, mali hakları sözleşme veya Kanun gereği devralanlar bakımından söz konusu değildir.

Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın da FSEK m.19/5'te belirlenen hallerde dava açma hakkı vardır. Ancak yukarıda mali hakları devralan kişiler bakı-

²⁷ Konuyla alakalı muhtelif Yargıtay kararları için bkz. Y. 11. HD. T. 19.03.2007, E. 2006/1431, K. 2007/4583; Y. 11. HD. T. 19.02.2007, E. 2005/14747, K. 2007/299; Y. 11. HD. T. 22.12.2005, E. 2004/14950, K. 2005/12769; Y. HGK. T. 28.05.2008, E. 2008/11-368, K. 2008/398, **Yavuz/Alıca/Merdivan**, s. 2221 vd.

²⁸ **Küçükali**, s. 252; **Oğuz/Merhacı Özden**, s. 953-954; **Özcan/Türk**, s. 233; **Yavuz/Alıca/Merdivan**, s. 2188.

²⁹ **Tekinalp**, s. 331; **Yavuz/Alıca/Merdivan**, s. 2189.

³⁰ Önemle vurgulamak gerekir ki Yargıtay'ın mali hakkı devralan kişilerin manevi tazminat istemini kabul ettiği kararları da olmuştur. Bu yönde bir karar için Bkz. Yargıtay 11 HD., 03.07.2000 tarihli, 2000/4764 E. ve 2000/6252 K. sayılı kararı, Karar metni için bkz. **Suluk**, Cahit/**Orhan**, Ali: Uygulamalı Fikri Mülkiyet Hukuku Cilt II, Arıkan, İstanbul 2005, s. 805.

³¹ **Yavuz/Alıca/Merdivan**, s. 2186.

mından yaptığımız açıklamalar Kültür ve Turizm Bakanlığı bakımından da geçerlidir. Bir manevi zarara uğramayacağı açık olan Bakanlık da manevi tazminat davası açamayacaktır³².

Son olarak meslek birliklerinin manevi tazminat davası açıp açamayacakları üzerinde durmak gerekir. Meslek birlikleri, üyelerinin FSEK'te düzenlenmiş olan haklarının takibiyle yetkili olan özel hukuk tüzel kişisi niteliğinde kuruluşlardır³³. Her ne kadar meslek birliklerinin manevi tazminat isteminin kabul edildiği Yargıtay kararları olmuşsa da³⁴ katıldığımız hakim görüş meslek birliklerinin manevi tazminat isteminde bulunamayacakları yönündedir³⁵. Zira meslek birliklerinin düzenlendiği FSEK m.42 ve devamı incelendiğinde meslek birliklerine takip yetkisi verilebilecek hakların mali haklarla sınırlandırıldığı görülmektedir. Bu çerçevede manevi hakları takip yetkisi olmayan meslek birliklerinin manevi tazminat davası açamayacakları açıktır.

2. Manevi Tazminat Davasında Davalı

Tecavüzün ref'i davasını genel hatlarıyla düzenleyen FSEK m.66'da bu davanın mütecavize karşı açılacağı belirtilmiştir. Tazminat davalarını düzenleyen FSEK m.70'te davalının kim olacağı açıkça belirtilmemişse de FSEK m.66 hükmünün tazminat davalarını da kapsayacak şekilde yorumlanması gerektiği açıktır³⁶. Burada, FSEK m.66/2 hükmü üzerinde de durmak gerekir. FSEK m.66/2, *"tecavüz, hizmetlerini ifa ettikleri sırada bir işletmenin temsilcisi veya müstahdemleri tarafından yapılmışsa işletme sahibi hakkında da dava açılabilir"* öngörmüştür. Bu hüküm, TBK m.66'da düzenlenen adam çalıştırmanın sorumluluğunun FSEK'teki görünümüdür. Bu bakımdan çalıştıran da manevi tazminat davasının davalısı olabilir³⁷.

C. Manevi Tazminatın Belirlenmesi

1. Genel Olarak

Manevi tazminatın belirlenmesinde esas alınacak ölçüt, manevi hakları tecavüze uğrayan kişide bir tatmin duygusu oluşturacak bir tazminata hük-

³² Yavuz/Ahca/Merdivan, s. 2189.

³³ Arkan, s. 122; Kılıçoğlu, s. 46; Suluk/Karasu/Nal, s. 169.

³⁴ Bu yönde verilmiş bir karar için Bkz. Yargıtay 11 HD. 07.12.2000 tarihli, 2000/7797 E. ve 2000/9773 K. sayılı kararı, Karar metni için Bkz. Suluk/Orhan, s. 831-832.

³⁵ Küçükali, s. 278; Tekinalp, s. 331; Yavuz/Ahca/Merdivan, s. 2189.

³⁶ Küçükali, s. 278; Tekinalp, s. 331; Yavuz/Ahca/Merdivan, s. 2189.

³⁷ Tekinalp, s. 331; Yavuz/Ahca/Merdivan, s. 2189.

metmektir³⁸. Tıpkı kişilik değerlerinde olduğu gibi, eser sahibi veya icracı sanatçının manevi hakları ile korunan değerlerinin de parayla ölçülmesi mümkün değildir. Bundan ötürü hakime geniş bir takdir yetkisi tanınmıştır³⁹. Nitekim FSEK m.70/1’de de manevi tazminatın alternatif veya kümülatif olarak belirlenebileceği belirtilmiştir⁴⁰. Alternatif tazmin biçimi para yerine başka bir manevi tazminat biçimine hükmetmek kümülatif tazmin de paranın yanı sıra başka bir manevi tazminat biçimine hükmetmek şeklinde olacaktır. Bu iki durumun ayrı ayrı incelenmesi gerektiği kanaatindeyiz.

2. Manevi Tazminatın Para Olarak Belirlenmesi

FSEK m.70/1’de düzenlenen manevi tazminat davasının haksız fiil sorumluluğu olmasından hareketle, genel hükümlerin de uygulama alanı bulacağına değinmiştik. Bu bakımdan, FSEK’te manevi tazminatın nasıl belirleneceğine dair bir hüküm olmaması karşısında TBK m.50-51 hükümlerinde belirlenen kriterler dikkate alınmalıdır⁴¹. Buna göre *zararın miktarını davacı ispat edemiyorsa hakim olayların olağan akışını ve zarar görenin aldığı önlemleri dikkate alarak hakkaniyete göre belirlemek durumundadır* (TBK m.51/1).

Manevi tazminatın belirlenmesi tamamen hukuki bir mesele olduğundan hakim bu konuda bilirkişi dinleyemez⁴², kendisi tazminat tutarını belirlemek durumundadır⁴³.

Son olarak manevi tazminatın bölünerek kısmi dava konusu yapıp yapılamayacağı üzerinde durmak gerekir. Kısmi dava, davacının aynı hukuki ilişkiden kaynaklanan alacağının veya hakkının tümünü değil belirli bir kısmını talep ederek açtığı davadır⁴⁴.

³⁸ Küçükali, s. 306-307; Oğuzman/Öz, s. 278.

³⁹ Erel, s. 345-346; Küçükali, s. 312; Yavuz/Alca/Merdivan, s. 2199.

⁴⁰ Öztan, s. 673-674; Yavuz/Alca/Merdivan, s. 2199.

⁴¹ Yavuz/Alca/Merdivan, s. 2200.

⁴² Yavuz/Alca/Merdivan, s. 2201.

⁴³ Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, 28.10.2013 tarihli ve 2013/13250 E., 2013/18919 K. sayılı kararı, “Öncelikle, davacının izni olmaksızın eserinde değişiklik yapıldığından bahisle manevi hakkının ihlali nedeniyle açılacak tazminat talebinin hukuki dayanağı 5846 sayılı FSEK 70/1 maddesi olup koşullarının varlığı halinde takdir edilecek manevi tazminat tutarının belirlenmesi hakime aittir. Bu bakımdan ancak mali hakların ihlali halinde uygulanması mümkün olan 5846 sayılı FSEK 68. maddeye dayalı olarak ve bu maddede yazılı rayiç bedelin 3 katını oluşturacak şekilde manevi tazminata hükmedilmesi doğru görülmemiştir.” Erişim: Lexpera, 17.05.2025.

⁴⁴ Narter, Sami: Uygulamada Manevi Tazminat, Adalet, Ankara 2022, s. 987.

Manevi tazminatın kısmi dava konusu yapılıp yapılmayacağı tartışmalıdır. Doktrinde hakim görüş⁴⁵ ve yerleşmiş Yargıtay uygulamasına⁴⁶ göre, manevi tazminatın duyulan elem ve acının karşılığı olarak bütünlük arz ettiği dolayısıyla kısmi dava konusu yapılamayacağı kabul edilmektedir. Doktrin-deki diğer görüş ise kısmi dava uygulamasının manevi tazminatlar bakımın-dan da uygulanmasının hakkaniyete uygun düşeceği görüşündedir⁴⁷. Nitekim Yargıtay'ın 2004 yılında vermiş olduğu bir kararda, manevi tazminatın bölünmezliği ilkesinin FSEK m.70'te düzenlenen manevi tazminat davaları bakımından uygulanamayacağı tespiti yapılmıştır⁴⁸.

Kanaatimizce, manevi tazminatın niteliği gereği manevi tazminatın kısmi dava konusu yapılabileceği şeklindeki görüş isabetli değildir. Manevi tazminat davalarında bilirkişi bile dinlenmediği ve zararın hak sahibinin yaşadığı elemden kaynaklandığı düşünüldüğünde burada kısmi dava yoluna gidilmemeli, somut olaydaki manevi tecavüzün ağırlığına göre hakim tek seferde bir manevi tazminat tutarına hükmetmelidir.

3. Manevi Tazminatta Para Dışında Bir Tazmin Şeklinin Belirlenmesi

Kanun koyucu, FSEK m.70/1'de para yerine veya paraya ek olarak başka bir manevi tazminat şekline de hükmedilebileceğini belirtmesine rağmen bu tazminat türlerinin neler olacağına dair bir düzenleme getirmemiştir. Bu konuda karşımıza çıkan başlıca örnekler; mütecavizin ihlale maruz kalan hak sahibinden özür dilemesi, hükmün yayınlanması ve hakimın kınama kararı vermesi olarak sayılabilir⁴⁹.

4. Manevi Haklara Tecavüz Halinde Maddi Tazminat Davası

FSEK'teki mali ve manevi hakların esasen bir bütün oluşturduğu ve manevi hakların ihlal edilmesinin mali haklara da etkisi olacağına değinmiş-

⁴⁵ Gökcan, Hasan Tahsin: Haksız Fiil Sorumluluğu ve Tazminat Davaları, 5. Baskı, Seçkin, Ankara 2024, s. 1161; Yavuz/Alca/Merdivan, s. 2201; Nomer, s. 295.

⁴⁶ Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, 23.06.2025 tarihli ve 2024/10433 E., 2025/6238 K. sayılı kararı, "Manevi tazminatın bölünmezliği ilkesi gereğince manevi tazminat kısmi davaya konu olamayacağı gibi, ıslah yoluyla da miktarı arttırılamaz. Maddi tazminat miktarının ise ıslah yolu ile arttırılması mümkündür." Erişim: Lexpera, 01.09.2025.

⁴⁷ Narter, s. 988.

⁴⁸ Yargıtay 11.Hukuk Dairesi, 14.12.2004 tarihli ve 2004/1286 E. 2004/12389 K. sayılı kararı, Karar için Bkz. Küçükali, s. 309.

⁴⁹ Selçok, s. 167-168; Özcan, Zeynep/Özcanoglu, Ayşe Betül, "Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Kapsamında Eser Sahibinin Manevi Hakları ve Yargıtay Kararları Işığında Eser Sahibinin Hukuksal Koruma Yolları", Legal Hukuk Dergisi, Cilt: 18, Sayı: 213, 2020, s. 4136; Öztan, s. 674; Yasaman, s. 815-816; Yavuz/Alca/Merdivan, s. 2202.

tik. Bu bakımdan, FSEK'teki manevi hakların ihlali halinde maddi tazminat davasının açılıp açılmayacağı meselesi üzerinde durmak gerektiği kanaatindeyiz.

4110 sayılı Yasa ile yapılan değişiklik öncesi⁵⁰ FSEK m.70/1'de açık bir şekilde manevi hak ihlalinin maddi zarar da manevi zarar da doğurabileceği öngörülmüşken yapılan değişiklik sonrası bu fıkra manevi hakkın ihlali halinde yalnızca manevi tazminat istenebileceği şeklinde yorumlanacak hale gelmiştir⁵¹. Ancak bir manevi hakkın ihlali, manevi zararın yanı sıra maddi zarara da yol açabilir. Sözgelimi, manevi haklardan olan eserde değişiklik yapmayı yasaklama hakkının (FSEK m.16) ihlali sonucu eserde yapılan değişikliğin eserin hususiyetini bozması sonucunda esere olan ilgi azalabileceğinden maddi zarar oluşur⁵². Ancak FSEK m.70/1'in lafzından ötürü, manevi hakların ihlali sonucu FSEK m.70 kapsamında maddi tazminat davası açılmayacağı ancak TBK m.49 vd. maddelerindeki genel hükümler çerçevesinde maddi tazminat istenebileceği doktrinde genel olarak kabul edilmektedir⁵³.

Kanaatimizce, FSEK m.70/1 hükmü bu karışıkları önlemek adına düzenlenmeli ve 4110 sayılı yasa ile yapılan değişiklikten önceki halinde olduğu gibi manevi hakların ihlali halinde maddi zararların da oluşabileceği hususunu açıkça düzenlemelidir.

II. MALİ HAKLARA TECAVÜZ HALİNDE TAZMİNAT DAVALARI

A. Genel Olarak

FSEK m.70/2'de mali hakları haleldar edilen kimsenin, “*tecavüz edenin kusuru varsa haksız fiillere mütaallik hükümler dairesinde tazminat talep edebileceği*” öngörülmüştür. Manevi tazminat davasını düzenleyen birinci fıkranın aksine burada TBK m.49-76 arasında düzenlenen haksız fiil hükümlerine açıkça atıf yapılmıştır. Buna göre mali hakları ihlal edilen kişi TBK

⁵⁰ Yukarıda FSEK m.70/1'in değişiklik öncesi ve sonrası lafzına değinildiği için tekrara düşmemek adına burada yeniden yer verilmemiştir. Bkz. Yukarıda, Bölüm I, B, 5.

⁵¹ **Gökyayla**, Emre: “Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu’nda Yapılan Değişikliklerin Değerlendirilmesi”, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 7, Sayı 1, 2005, s. 24; **Kılıçoğlu**, s. 243.

⁵² **Gökyayla**, s. 24; **Kılıçoğlu**, s. 243; **Küçükali**, s. 319; **Yavuz/Alıca/Merdivan**, s. 2203.

⁵³ **Gökyayla**, s. 24; **Kılıçoğlu**, s. 243; **Selçok**, s. 169; **Tekinalp**, s. 333; **Yavuz/Alıca/Merdivan**, s. 2203.

m.49'daki koşullar mevcutsa maddi zararının, TBK m.58'deki koşullar mevcutsa manevi zararının tazmin edilmesini talep edebilecektir⁵⁴.

FSEK m.70/2, aynı maddenin birini fıkrasının aksine açık bir şekilde kaleme alınmış ve haksız fiillere ilişkin genel hükümlere yollama yapmıştır. Bu bakımdan manevi tazminat davasında değindiğimiz kusur ve zararın gerekli gerekmediğine yönelik tartışmanın yapılmasına gerek olmaksızın, haksız fiil sorumluluğunun doğması için gerekli şartlar, mali haklara tecavüz halinde açılacak tazminat davaları bakımından aynen uygulanacaktır⁵⁵. Manevi tazminat davası açmanın koşulları başlığı altında haksız fiil sorumluluğunun şartları ayrıntısıyla incelendiği için⁵⁶ burada tekrara düşmemek adına yeniden aynı kavramlara değinilmeyecek, yalnızca FSEK m.70/2'de öngörülen tazminat davaları bakımından bilhassa değinilmesi gereken meseleler üzerinde durulacaktır.

B. Davanın Koşulları

1. Genel Olarak

FSEK m.70/2 kapsamında dava açılabilmesi için gerekli koşullar beş ana başlık altında incelenebilir. Bunlar sırasıyla; mali hakka yönelik bir müdahale, bu müdahalenin hukuka aykırı olması, maddi veya manevi zarar doğması, mütecevizin kusurlu olması ve mali hakka yönelik tecavüzle meydana gelen zarar arasında uygun illiyet bağı olmasıdır⁵⁷. Burada mali haklara yapılan tecavüz bakımından özellik arz eden zarar kavramı üzerinde durulacaktır.

2. Mali Haklara Tecavüz Davası Bakımından Zarar Kavramı

Geniş anlamda zarar, bir kimsenin iradesi dışında mal veya şahıs varlığında meydana gelen eksilmedir⁵⁸. Dar anlamda zarar ise kişinin iradesi dışında malvarlığında meydana gelen zararı ifade eder⁵⁹.

⁵⁴ Durgut, Ramazan: "Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Kapsamında Tazminat Davaları", Prof. Dr. Hüseyin Ülgen'e Armağan Cilt I, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2007, s. 1082; Erel, s. 348; Kılıçoğlu, s. 441; Öztan, s. 675.

⁵⁵ Kılıçoğlu, s. 441; Sarıkaya, Murat: "Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nda Düzenlenen Tazminat Talepleri Üzerine İnceleme", Türk-Alman Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 1 Sayı 2, 2019, s. 67; Tekinalp, s. 333; Varlı, Pelin: Fikri Haklara Saldırı ve Üç Kat Tazminat Sorunu, Seçkin, Ankara 2021, s. 31-32; Yavuz/Alıca/Merdivan, s. 2212.

⁵⁶ Bkz. Yukarıda, Bölüm I, A.

⁵⁷ Durgut, s. 1086; Yavuz/Alıca/Merdivan, s. 2212.

⁵⁸ Gökcan, s. 79.

Mali haklara yönelik tecavüz niteliği gereği genellikle bir maddi zarar (dar anlamda zarar) ile sonuçlanır. Bu maddi zarar, aktiflerin azalması veya pasiflerin artması şeklinde olabilir. Maddi zarar, fiili zarar ve yoksun kalınan kâr kapsar⁶⁰. Fiili zarar, zarar verici eylem sonucu malvarlığının aktifinde bir azalma veya pasifinde bir artma meydana getiren zarardır⁶¹. Yoksun kalınan kâr ise hayatın olağan akışı ve genel hayat tecrübelerine göre, malvarlığında meydana gelmesi beklenen artışın kısmen veya tamamen gerçekleşmemesi yoluyla ortaya çıkan zarardır⁶². Örneğin, bir sinema filminin eser sahiplerinin izni olmaksızın cd olarak satışı ve bunun sonucunda eser sahiplerinin ellerinde kalan fazla cd'leri saklamak için bir depo kiralaması halinde kiralama giderleri fiili zarardır. Ancak sinema filmi gösterime girmeksizin internette yayılması sonucu daha az kişi bilet almışsa ve sinema filminin vizyonda kalma süresi kısalmışsa burada yoksun kalınan kâr söz konusu olur.

Maddi zararın yoksun kalınan kâr şeklinde mi yoksa fiili zarar şeklinde mi gerçekleştiğinin tespit edilmesi önemlidir. Zira bu durum kazancın iadesi davasında istenecek bedel ve üç kat bedel taleplerinde özellik arz eder⁶³.

C. Mali Haklara Tecavüz Halinde Tazminat Davalarında Taraflar

1. Davacı

FSEK m.70/2'de mali hakları haleldar edilen kimsenin mali haklara yönelik tecavüz dolayısıyla tazminat davası açabileceği öngörülmüştür. Bu çerçevede akla gelen ilk kişi eser sahibi ve bağlantılı hak sahipleridir. Ancak bu kişiler ile mali hakları kullanan kişi her zaman aynı kişi olmaz. Bu bakımdan sözleşmesel ilişki veya kanun gereği eserden doğan mali hakların başka kişiler tarafından kullanıldığı hallerin incelenmesi gerekir. Bunun haricinde eser sahiplerinin birden fazla olması hali de gözden kaçırılmaması gereken bir diğer husustur. Son olarak meslek birliklerinin durumu tartışılmalıdır.

Eseri meydana getirmesiyle eser sahibi sıfatını kazanan eser sahibinin ve bağlantılı hak sahiplerinin FSEK m.70/2 kapsamında tazminat davası

⁵⁹ Gökcan, s. 79-80.

⁶⁰ Akkanat Öztürk, Elif Beyza: "Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun Tazmin Edilebilir Zarara Yaklaşımı", Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Cilt 38, Sayı 2, 2022, s. 288-289; Gökcan, s. 81; Küçükali, s. 241; Tekinalp, s. 333-334; Yavuz/Alıca/Merdivan, s. 2214.

⁶¹ Gökcan, s. 81; Yavuz/Alıca/Merdivan, s. 2214.

⁶² Gökcan, s. 81; Tekinalp, s. 333-334; Yavuz/Alıca/Merdivan, s. 2214.

⁶³ Bkz. Aşağıda, Bölüm III, B.

açabileceğine şüphe yoktur. Ancak eser sahibinin birden çok olduğu ihtimalde bu davanın nasıl açılacağı üzerinde tartışılması gereken bir meseledir. Nitekim çalışmamızın üçüncü bölümünde bu husus incelenmiştir⁶⁴.

Eser sahibi dışındaki kişilerin kanun gereği mali hakları kullanma yetkisine sahip olduğu haller FSEK m.10/4 ile FSEK m.18/2'de düzenlenmiştir. FSEK m.10/4'te eser sahiplerini bir araya getiren kişinin *“bir sözleşmede veya hizmet şartlarında veya eser meydana getirildiğinde yürürlükte olan herhangi bir yasada aksi öngörülmediği takdirde”* eser üzerindeki hakları kullanabileceği belirtilmiştir. FSEK m.18/2'de de eserin meydana getirilmesinin çalışanın işi kapsamında olduğu hallerde eserden doğan hakların çalıştıran veya tayin eden kişi tarafından kullanılacağı öngörülmüştür. Dolayısıyla bu iki halde de mali hakları kullanma yetkisine sahip kişi FSEK m.70/2 kapsamında tazminat davası açabilecektir⁶⁵. Ancak manevi tazminat davasına ilişkin açıklamalarda ifade edildiği üzere, eserde mali hak sahibi olan kişi yalnızca maddi tazminat davası açabilir; manevi tazminat isteminde bulunamaz⁶⁶.

Mali haklar her zaman eser sahibi tarafından kullanılmaz. Bazen eser sahibi veya mirasçıları (FSEK m.48), bazen de bunlardan mali hakları devralan kişiler (FSEK m.49) mali hakları devredebilirler. Bu gibi durumlarda Yargıtay'ın yerleşik uygulamasına göre; mali hakkı aslen veya devren iktisap etmiş kişilerin FSEK m.52'de öngörülmüş olan nitelikli adi yazılı şekil şartına uyarak ilgili hakları devralıp devralmadığı, devralmışsa hangi tarihte devraldığı incelenmelidir. Bu çerçevede mali hakkı devralan kişi, hakkı devraldığı kapsamda devir tarihinden sonra gerçekleşen ihlaller bakımından maddi tazminat isteminde bulunabilecektir⁶⁷.

Eser sahipleri bazen mali hakkı devretmek yerine mali hakkın kullanım yetkisini de devretmektedir. FSEK m.48/2'de ruhsat olarak düzenlenen lisans sözleşmesi tam lisans sözleşmesi de olsa basit lisans sözleşmesi de olsa lisans sahiplerinin FSEK m.70/2 kapsamında maddi tazminat davası açma hakları bulunmaktadır⁶⁸.

⁶⁴ Usul hukukunu da ilgilendirir bir boyutu olduğu için birden fazla kişinin eser sahibi olduğu hallerde tazminat davasının davacısı meselesi dördüncü bölümde incelenmiştir. Bkz. Aşağıda, Bölüm III, C.

⁶⁵ **Yavuz/Alıca/Merdivan**, s. 2206-2207.

⁶⁶ Bkz. Yukarıda, Bölüm I, C, 1.

⁶⁷ **Yavuz/Alıca/Merdivan**, s. 2208-2209.

⁶⁸ **Tekinalp**, s. 323; **Yavuz/Alıca/Merdivan**, s. 2208-2209.

Manevi tazminat davasının aksine maddi tazminat davası takibe yetkisi bulunan meslek birlikleri tarafından da açılabilir. Zira meslek birlikleri yalnızca mali hakları takiple yetkilidir. Eser sahibi ya da bağlantılı hak sahibinden mali hakları takip için yetki belgesi almış meslek birliği, yetki belgesini de mahkemeye sunarak maddi tazminat davasını açabilecektir⁶⁹.

2. Davalı

Manevi tazminat davasında davalı kişiye dair yaptığımız açıklamalar burada da geçerlidir. Bu bakımdan bu dava, mali hakka yönelik tecavüzü gerçekleştiren kişilere ve FSEK m.66/2 hükmü uyarınca işletme sahiplerine karşı açılabilir⁷⁰.

3. Tazminatın Belirlenmesi

FSEK m.70/2'de maddi veya manevi tazminat ayrımı yapılmamıştır. Dolayısıyla davacı mali haklarının ihlal edilmesi halinde maddi tazminatın yanı sıra eğer gerekli koşullar sağlanmışsa manevi tazminat da talep edebilecektir⁷¹.

FSEK m.70'te düzenlenen tazminat davalarının temeli haksız fiil sorumluluğu olduğundan zararın miktarını esas olarak davacı ispatlamalıdır (TBK m.50/1). *Ancak uğranılan zararın miktarı tam olarak belirlenemiyorsa hakim, olayların olağan akışını ve zarar görenin aldığı önlemleri göz önünde tutarak hakkaniyete uygun olarak zararın miktarını belirler* (TBK m.50/2).

Tazminat miktarının belirlenmesinde, kişinin ihlal edilen menfaatinin büyüklüğü, ihlalin şiddeti ve süresi, ihlalde kullanılan araçların niteliği gibi unsurlar dikkate alınır⁷². Örneğin, bir müzik eserinin eser sahibinin izni alınmaksızın, internet yoluyla umuma iletimi ile plaklarının yayılması eser sahibinin haklarını aynı oranda ihlal etmez. Zira, internet yoluyla eser sahibinin hakları ihlal edildiğinde gerek bu eserin ulaştığı kitlenin büyüklüğü gerek de internete yüklenmiş kopyaların tamamen kaldırılması günümüz şartlarında pek mümkün değildir. Dolayısıyla hükmedilecek tazminat tutarlarının farklı olması gerektirir.

⁶⁹ Küçükali, s. 278; Yavuz/Alca/Merdivan, s. 2210.

⁷⁰ Tekinalp, s. 335-336; Yavuz/Alca/Merdivan, s. 2191.

⁷¹ Bozgeyik, Hayri: Görüşler ve Kararlar Telif Hukuku, Adalet, Ankara 2018, s. 192; Erel, s. 348; Özcan/Özcanoglu, s. 4139; Öztan, s. 675; Yavuz/Alca/Merdivan, s. 2214.

⁷² Erel, s. 348; Küçükali, s. 300; Öztan, s. 675.

III. TAZMİNAT DAVALARINA İLİŞKİN USULİ MESELELER

A. Genel Olarak

FSEK m.70'te düzenlenmiş olan tazminat davaları incelendikten sonra son olarak tazminat davaları bakımından önem arz edebilecek birtakım usuli meselelerin incelenmesi gerekmektedir. Bu usuli meseleler; tazminat davalarının başka davalarla beraber açılması, birden fazla kişinin eser sahibi olduğu durumda tazminat davasının kimin tarafından açılabileceği, zamanaşımı ve hak düşürücü süre ve son olarak ispata ve arabuluculuğa ilişkin hususlardır.

B. Tazminat Davasının Diğer Davalarla Beraber Açılması

Tazminat davalarının başka davalarla beraber açılması iki durumda karşımıza çıkmaktadır. Bunlardan birincisi tazminat davasının FSEK m.70/3'te düzenlenmiş olan kazancın iadesi davasıyla beraber açıldığı hallerdir. Her ne kadar kazancın iadesi davası tazminat davalarını düzenleyen FSEK m.70'te düzenlenmiş olsa da aşağıda değineceğimiz üzere bir tazminat davası niteliğinde değildir. Tazminat davaları tecavüzün ref'i davasıyla beraber de açılabilir. Bu bakımdan gerek kazancın iadesi davası gerek ref davalarının tazminat davalarıyla olan ilişkisi üzerinde durmak gerekmektedir.

1. Tazminat Davasının Kazancın İadesi Davası ile Beraber Açılması

FSEK m.70/3'te düzenlenen kazancın iadesi davasıyla, mali ve manevi hakları tecavüze uğrayana, tazminattan başka temin edilen karın da kendisine verilmesini talep etme hakkı tanınmıştır. Bu hüküm, TBK m.530'da düzenlenen gerçek olmayan vekaletsiz iş görmenin özel bir görünümüdür⁷³. Gerçek olmayan vekaletsiz iş görmede⁷⁴; iş görenin, iş sahibi yerine kendisinin veya üçüncü bir kişinin menfaatine olacak şekilde hareket etmesi söz konusudur⁷⁵. Her ne kadar FSEK m.70/3'te özel olarak kazancın iadesi davası düzenlenmiş olsa da bu hüküm olmasaydı dahi TBK m.530 çerçevesinde kazancın iadesi talebi ileri sürülebilirdi⁷⁶. Ancak olası görüş ayrılıklarının

⁷³ Arkan, s. 295; Kılıçoğlu, s. 429; Sarıkaya, s. 79; Tekinalp, s. 334.

⁷⁴ Her ne kadar doktrinde, gerçek olmayan vekaletsiz iş görmeyi kendi içerisinde iş görenin iyi niyetli olup olmamasına göre ikiye ayıran yazarlar olsa da çalışmamızın kapsamını aşmamak adına bu ayrıntılara girmiyoruz. Konuyla ilgili Bkz. Yıldız, Ozan Ali: Fikri Hakların İhlaline Dayalı Kazanç Devri Talebi, On İki Levha, İstanbul 2022, s. 14 vd.

⁷⁵ Yıldız, s. 9-10.

⁷⁶ Yıldız, s. 39-40.

önüne geçmek adına konunun ayrıca FSEK'te düzenlenmesinin isabetli olduğu kanaatindeyiz.

Kazancın iadesi davası, her ne kadar tazminat davalarını düzenleyen FSEK m.70'te düzenlenmiş olsa da bir tazminat davası değildir. Zira burada tazminat davalarında aranan kusur şartı bulunmamaktadır⁷⁷. FSEK m.70/3'te *“birinci ve ikinci fıkralardaki hallerde tecavüze uğrayan kimse tazminattan başka temin edilen karın kendisine verilmesi”* ifadesinin FSEK m.70/2'de belirtilmiş olan kusur şartına yapılmış bir atıf olarak değerlendirilip değerlendirilemeyeceği tartışılabilir. Gerçek olmayan vekaletsiz iş görmede kusurun bir şart olarak aranmaması gerektiği yönündeki görüş de göz önüne alındığında bunun özel görünümü olan kazancın iadesi davasında da kusurun aranmaması gerektiği kanaatindeyiz. Kanun koyucu FSEK m.70/3'te tazminat davası niteliğinde olmayan bir talebi düzenlemek istemiştir. Zarar yerine temin edilen kar ifadesinin kullanılması da bunun göstergesidir. Bu bakımdan tazminat davasının aksine bu davada hak sahibinin zarara uğradığını veya mütecavizin kusurunu ispat etmesi gerekmez, yalnızca mütecavizin elde ettiği kazancı ispatlaması gerekir. Kanaatimizce burada kanun koyucu hak sahibi lehine bir kolaylık tanımak istemiştir. Ancak bu davanın ayrı bir maddede düzenlenmek yerine FSEK m.70'te yer alması isabetli olmamıştır.

Kazancın iadesi davasının tazminat davası olmadığını tespit ettikten sonra bu iki dava arasındaki ilişki üzerinde durmak gerekir. Öncelikle, kazancın iadesi talebi ile manevi tazminatın beraber istenebileceğine şüphe yoktur. Zira manevi tazminat ile kazancın iadesi talebinin amaçları farklıdır. Manevi tazminat ile hak sahibinin tecavüzden dolayı duyduğu elem hafifletilmeye çalışılırken kazancın iadesi ile mütecavizin eseri izinsiz olarak kullanmasından ötürü elde ettiği kazancın ondan alınması amaçlanır. Dolayısıyla amaçları farklı bu iki talebin yığılma halinde olduğunun kabul edilmesi gerekir⁷⁸. Kazancın iadesi talebi ile maddi tazminatın beraber istenip istenmeyeceği hususunda ise ikili bir ayırım yapılmalıdır. Yukarıda maddi zararın fiili zarar veya yoksun kalınan kâr olarak ortaya çıkabileceğine değinilmiştir. Bu çerçevede, eğer maddi zarar fiili zarar olarak ortaya çıkmışsa taleplerinin yığıldığının kabulü gerekir. Zira burada talepler farklı amaçlara hizmet eder⁷⁹. Ancak zararın yoksun kalınan kâr olarak ortaya çıktığı hallerde yarışan talepler söz konusudur. Zira hak sahibinin hem yoksun kalınan karı hem de kazancın iadesini talep etmesi halinde aynı zarar için iki ayrı tazminat

⁷⁷ Arkan, s. 295; Kılıçoğlu, s. 429-429; Sarıkaya, s. 79; Tekinalp, s. 334.

⁷⁸ Arkan, s. 296; Yavuz/Alıca/Merdivan, s. 2216; Yıldız, s. 265.

⁷⁹ Arkan, s. 296.

isteneceği anlamına gelir ki bu da tazminatın zenginleşme amacı olamayacağı şeklindeki ilkeye (tam tazmin ilkesi) aykırılık teşkil eder⁸⁰.

Kazancın iadesi davasıyla, mali ve manevi hakları tecavüze uğrayan kişi, mütecavizin elde ettiği kazancın kendisine verilmesini talep etmektedir. Kazancın iadesi davasında, hak sahibinin talebi zararından bağımsızdır. Bu bakımdan hak sahibi, mütecavizin elde ettiği kazanç zararına göre fazla olsa da hatta hiç zararı olmasa da bu talebi ileri sürebilecektir⁸¹. Ancak hak sahibine devredilecek kazanç, mütecavizin yaptığı masraflar düşülerek hesaplanacaktır⁸². Bunun için mütecaviz, yaptığı masrafların fikri hakları ihlal eden ürünlerin üretim ve satışı ile doğrudan ilişkili olduğunu ispatlamalıdır⁸³.

2. Tazminat Davasının Tecavüzün Ref'i Davası ile Beraber Açılması

FSEK m.66-68 arası düzenlenen tecavüzün ref'i (kaldırılması) davası, devam etmekte olan bir saldırının ortadan kaldırılması amacıyla açılan bir davadır. Tecavüzün ref'i davasıyla saldırı veya saldırının etkilerinin kaldırılması amaçlanmaktadır. Tecavüzün ref'i davasının açılabilmesi için tazminat davalarından farklı olarak kusur ve zarar şartı aranmaz⁸⁴.

Tecavüzün ref'i davasına ilişkin genel hükümler FSEK m.66'da düzenlenmişken FSEK m.67'de manevi haklara tecavüz halinde ref davası, FSEK m.68'de de mali haklara tecavüz halinde ref davası düzenlenmiştir. Çalışmamız bakımından önem arz eden kısmın tecavüzün ref'i davası ile maddi tazminat arasındaki ilişki olduğu kanaatindeyiz. Zira tecavüzün ref'i ile manevi tazminat talepleri yığılma halinde olabilir. Zira manevi tazminat ile hak sahibinin tecavüzden duymuş olduğu elem hafifletilmeye çalışılırken, ref davası tecavüzün etkilerinin kaldırılmasına hizmet eder. Ancak maddi tazminatın hesaplanması bakımından bütünüyle başka bir durum söz konusu olup bunun incelenmeye muhtaç olduğu kanaatindeyiz.

⁸⁰ Arkan, s. 296; Yıldız, s. 275; Yurduseven, Şeyma: Fikri Hakkın İhlalinden Elde Edilen Kazancın İadesi, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2018, s. 103.

⁸¹ Demirbaş, Ali: Eser Sahibinin Mali Haklarına Tecavüz Halinde Hak Sahibine Sağlanan Hukuki Koruma, On İki Levha, İstanbul 2015, s. 172.

⁸² Demirbaş, s. 181.

⁸³ Demirbaş, s. 182; Küçükali, s. 71.

⁸⁴ Ateş, Mustafa: "Fikir ve Sanat Eseri Sahibinin Manevi Haklarına Tecavüzün Ref'i", Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi, Cilt: 8, Sayı: 2, 2022, s. 343; Bozbel, s. 237; Kılıçoğlu, s. 411; Suluk/Karasu/Nal, s. 201; Tekinalp, s. 310.

FSEK m.68’de mali hakları tecavüze uğrayan hak sahibinin sahip olduğu seçimlik imkanlar düzenlenmiştir. Buna göre hak sahibi, farklı ihtimallere göre izinsiz çoğaltılan nüshaların ve çoğaltmada kullanılan araçların imhasını veya bunların uygun bir bedelle kendisine devredilmesini talep edebilir. Hak sahibinin bu iki ihtimalden birini seçmesi durumunda maddi tazminat talep edip edemeyeceği üzerinde durulması gereken ilk konudur. Bu ihtimalde, zarara sebep olan durum tecavüzün ref’i davası ile ortadan kaldırılmıştır. Dolayısıyla hak sahibinin zararı mahkeme masrafiyle sınırlı olacağından tazminat bedeli de mahkeme masrafları olacaktır⁸⁵.

FSEK m.68’de düzenlenen bir diğer talep üç kat bedel (varsayımsal bedel) talebidir. Önemle vurgulamak gerekir ki üç kat bedel talebi tazminat niteliğinde olmayıp özel hukuk cezası niteliğindedir⁸⁶. Dolayısıyla üç kat bedel talebi ile maddi tazminatın beraber ileri sürüldüğü ihtimal üzerinde durmak gerekir.

FSEK m.68’de düzenlenen üç kat bedel ile FSEK m.70/2’de yer alan maddi tazminatın beraber istenip istenemeyeceği doktrinde tartışmalıdır⁸⁷. Doktrinde bir görüş, FSEK m.68 uyarınca üç kat bedel talep eden hak sahibinin ayrıca FSEK m.70/2 kapsamında maddi tazminat isteminde bulunabilmesi için, üç kat bedelle karşılanamayacak zararını ve mütecavizin kusurunu ispatlaması gerektiğini belirtir⁸⁸.

Doktrindeki bir diğer görüş, maddi zararın fiili zarar şeklinde mi yoksun kalınan kar şeklinde mi olduğundan hareketle ikili bir ayrım yapmaktadır. Buna göre üç kat bedel yoksun kalınan kara denk geldiği için zarar ancak fiili zarar şeklinde meydana gelmişse maddi tazminat ve üç kat bedel talebi yığılabılır⁸⁹. Kanaatimizce, üç kat bedel (varsayımsal bedel) ve maddi tazminatın beraber istenebilmesi ancak maddi zararın fiili zarar olarak meydana gelmesi halinde mümkündür. Maddi zararın yoksun kalınan kar halinde

⁸⁵ Küçükali, s. 331.

⁸⁶ Arkan, s. 278; Öztan, s. 649; Tekinalp, s. 319.

⁸⁷ Bozbel, s. 245; Candan, Eda: Fikir ve Sanat Eserleri Kanununda Tazminat Davaları, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kadir Has Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2013, s. 83; Demir, Başak Aslı: Fikir ve Sanat Eserleri Kanununa Göre Tazminat Davaları, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2011, s. 112-113; Küçükali, s. 333; Tekinalp, s. 318-319; Yavuz/Alıca/Merdivan, s. 2217.

⁸⁸ Ateş, Mustafa: “Fikri Mahsuller Üzerindeki Mali Haklara Tecavüzün Ref’i Yöntemleri (FSEK 68) Üzerine Bir İnceleme”, İstanbul Hukuk Mecmuası, Vol: 82, Issue: 2, 2024, s. 554; Bozbel, s. 245; Küçükali, s. 332-333; Tekinalp, s. 319.

⁸⁹ Yavuz/Alıca/Merdivan, s. 2214.

meydana gelmesi halinde yoksun kalınan kar varsayımsal bedele karşılık geleceğinden ikisinin beraber istenemeyeceği şeklindeki görüşün isabetli olduğu kanaatindeyiz.

C. Birden Fazla Eser Sahibi Olması Halinde Taraf Sıfatı

FSEK, birden çok kişi tarafından meydana getirilen eserler bakımından eser sahiplerinin katkılarının ayrılmaz bir bütün oluşturup oluşturmadığına göre ikili bir ayırım yapmıştır. *Birden fazla kişinin birlikte meydana getirdiği eserin kısımlara ayrılması mümkünse, bunlardan her biri, meydana getirdiği kısmın eser sahibi sayılır* (FSEK m.9/1). Müşterek eser sahipliğinde kısımların birbiriyle denk olması veya aynı eser türünde olması aranmaz, sahibinin hususiyetini yansıtan her kısım kendi başına eser niteliğindedir⁹⁰. Burada taraflar, ayrı birer eser niteliğinde olan bağımsız bölümleri aynı konsept içinde şekillendirmektedir⁹¹. Müşterek eser sahipliğinde eseri meydana getiren her kişi kendi bölümü bakımından hak sahibiyken söz konusu bağımsız bölümlerin bir araya gelmesiyle oluşan müşterek eserde ise ortak ve tek bir eser sahipliği bulunmaktadır⁹².

Müşterek eserlere ilişkin hakkı koruyucu beyanlar/davalar bakımından ise Kanun'da bir açıklık bulunmasa da her bir hak sahibinin esere yönelik fikri hak ihlallerine karşı, FSEK m.10/2'ye⁹³ kıyasen tek başına beyanda bulunabileceği ve dava açabileceği kabul edilmelidir⁹⁴. Bu bakımdan açılacak bir tazminat davasında hükümden tüm eser sahipleri faydalanacak, davanın kaybedilmesi halinde ise dava açan, vekaletsiz iş gören sıfatıyla dava masraflarına tüm eser sahiplerinin katılmasını isteyebilecektir⁹⁵.

Birden çok kişinin meydana getirdiği eser ayrılmaz bir bütün oluşturuyorsa iştirak halinde (elbirliği) eser sahipliği söz konusudur (FSEK

⁹⁰ **Derdiman**, Furkan: "Birlikte Eser Sahipliklerinde Sona Erme ve Birlikten Ayrılma", İstanbul Hukuk Mecmuası, Cilt 81, Sayı 1, 2023, s. 85; **Kaya**, s. 140; **Kılıçoğlu**, s. 209; **Öztan**, s. 261.

⁹¹ **Kaya**, s. 141.

⁹² **Bozbel**, s. 92; **Kaya**, s. 142; **Kılıçoğlu**, s. 210.

⁹³ "FSEK m.10/2: Birliğe adi şirket hakkındaki hükümler uygulanır. Eser sahiplerinden biri, birlikte yapılacak bir muameleye muhik bir sebep olmaksızın müsaade etmezse, bu müsaade mahkemece verilebilir. Eser sahiplerinden her biri, birlik menfaatlerine tecavüz edildiği takdirde tek başına hareket edebilir."

⁹⁴ **Erel**, s. 94; **Kaya**, s. 142; **Öztan**, s. 271; Tekinalp ise tek başına hareket etmeden önce diğerlerinin de görüşünün alınması gerektiğini belirtmiştir. Konuyla ilgili Bkz. **Tekinalp**, s. 151.

⁹⁵ **Kaya**, s. 142.

m.10/1)⁹⁶. Eser sahipleri arasında birliğin doğması için ortaya bu şekilde bir eser koymaya yönelik irade ve kişilerin birlikte çalışması gerekmektedir⁹⁷. FSEK m.10/2, iştirak halinde eser sahipliğinde adi şirkete ilişkin hükümlerin (TBK m.620 vd.) uygulanacağını⁹⁸ öngörmüştür. Böylelikle eser üzerinde kanunen elbirliği mülkiyetinin doğduğu kabul edilmiştir⁹⁹. Eser sahiplerince iştirak halinde meydana getirilmiş bir eser yoksa sözleşmeyle bu birlik oluşturulamaz. Ancak önemle vurgulamak gerekir ki bir kez birlik oluştuktan sonra taraflar sözleşmeyle aralarındaki ilişkiyi düzenleyebilir. Ancak böyle bir sözleşme yapılmadığı sürece eser sahiplerinin kar ve zarara katılım oranları eşittir¹⁰⁰.

FSEK m.10/2’de iştirak halinde eser sahipliğinde, adi şirkete ilişkin hükümlerin uygulanacağı dolayısıyla işlemlerin oybirliği ile yapılması gerektiği ancak taraflardan birinin haklı bir sebep olmaksızın bir işleme onay vermediğinde mahkemenin bu izni verebileceği öngörülmüş, esere tecavüz halindeyse eser sahiplerinden her birinin tek başına hareket edebileceği belirtilmiştir. Nitekim konuyla ilgili bir Yargıtay kararında da her bir eser sahibinin tek başına dava açabileceği ancak hükmedilecek tasarruf üzerinde tek başına tasarruf edemeyeceği belirtilmiştir¹⁰¹.

D. Zamanaşımı ve Hak Düşürücü Süre

Zamanaşımı, belli bir zaman sürecinin geçmesini ve bunun sonucunda borçlunun, ifadan kaçınma hakkına sahip olmasını ifade eder¹⁰². Hak düşürü-

⁹⁶ Sinema eserleri bakımından da Kanun’un özel bir eser sahipliği biçimi öngörmesi (FSEK m.8/3) karşısında sinema eserinde eser sahipliğinin de iştirak halinde eser sahipliği olarak kabul edilip edilmeyeceği doktrinde tartışılmıştır. Hakim görüş burada iştirak halinde eser sahipliğinin olduğu ve her bir eser sahibinin tazminat davası açabileceği yönündedir. Konuyla ilgili Bkz. **Yavuz/Alıca/Merdivan**, s. 2206-2207.

⁹⁷ **Kaya**, s. 145; **Öztan**, s. 259; **Suluk/Karasu/Nal**, s. 112; **Tekinalp**, s. 152.

⁹⁸ Önemle vurgulamak gerekir ki adi şirketin fesih ve tasfiyeye ilişkin hükümleri kapsam dışındadır. Zira iştirak halinde eser sahipliği maddi fiil niteliğindeki olduğuna değindiğimiz eserin meydana getirilmesiyle oluşur ve koruma süresinin bitimiyle sona erer. Konuyla ilgili Bkz. **Tekinalp**, s. 153.

⁹⁹ **Tekinalp**, s. 152; Aksi yönde, Ayiter ve Öztan ise ortada gerçek anlamda bir adi ortaklıktan ziyade sui generis bir birlik bulunduğunu dolayısıyla elbirliğiyle mülkiyet hükümlerinin duruma uygun düştüğü ölçüde kıyasen uygulanacağını savunmuştur. Konuyla ilgili Bkz. **Ayiter**, s. 101; **Öztan**, s. 263.

¹⁰⁰ **Erel**, s. 91; **Tekinalp**, s. 152.

¹⁰¹ **Yargıtay 11. HD, E.2002/7251, K.2002/6456, 24.06.2002 tarihli kararı**, Karar Metni için Bkz. **Suluk/Orhan**, s. 288-290.

¹⁰² Önemle vurgulamak gerekir ki yukarıda tanıdığımız zamanaşımı, düşürücü zamanaşımıdır. Bunun haricinde eşya hukukunda karşımıza çıkan kazandırıcı zamana-

cü süreler ise zamanaşımından farklı olarak hakkı ortadan kaldıran sürelerdir¹⁰³. Hak düşürücü süreler borçluya def'i değil itiraz hakkı verir. Bunun sonucunda da davalı yargılamanın her aşamasında hak düşürücü süreyi ileri sürebileceği gibi hakim tarafından da resen dikkate alınır¹⁰⁴. Zamanaşımı ile hak düşürücü süre arasındaki bu temel farklılıktan ötürü tazminat davaları bakımından da süre meselesi önem arz etmektedir.

Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nda düzenlenmiş davalar bakımından Kanun, özel bir zamanaşımı süresi öngörmemiştir. Dolayısıyla hukuk davalarından olan tazminat davaları bakımından borçlar hukukunun genel hükümleri uygulanır¹⁰⁵.

Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nda düzenlenen mali ve manevi hakların ihlali iki şekilde gerçekleşebilir. Bunlardan birincisi taraflar arasında herhangi bir sözleşme ilişkisi olmamasına rağmen mütecavizin hak sahibinin haklarını ihlal edecek bir fiilde bulunmasıdır ki bu fiil haksız fiil niteliğindedir¹⁰⁶. Haksız fiillere ilişkin zamanaşımı süresi TBK m.72/1'de öngörülmüştür. TBK m.72/1'e göre; *“Tazminat istemi, zarar görenin zararı ve tazminat yükümlüsünü öğrendiği tarihten başlayarak iki yılın ve her hâlde fiilin işlendiği tarihten başlayarak on yılın geçmesiyle zamanaşımına uğrar. Ancak, tazminat ceza kanunlarının daha uzun bir zamanaşımı öngördüğü cezayı gerektiren bir fiilden doğmuşsa¹⁰⁷, bu zamanaşımı uygulanır.”*

Haksız fiilin devamlılık arz etmesi durumunda zamanaşımı işlemeye başlamaz. Ancak önemle vurgulamak gerekir ki haksız fiil süreklilik taşısa dahi hak sahibinin tazminat talebi en fazla geriye dönük on yıllık dönem için

şımı da vardır. Kazandırıcı zamanaşımı, başkasına ait bir malı zilyetliğinde bulunduran kişinin, kanunda öngörülen diğer koşulların da varlığı halinde, o şeyin mülkiyetini kazanması için gerekli olan süredir. Konuyla ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. **Özkaya**, Eraslan: Özel Hukukumuzda Zamanaşımı ve Hak Düşürücü Süreler, 3. Baskı, Seçkin, Ankara 2023, s. 43 vd.

¹⁰³ **Nomer**, s. 476-477; **Özkaya**, s. 33.

¹⁰⁴ **Nomer**, s. 477; **Özkaya**, s. 33.

¹⁰⁵ **Demirbaş**, s. 275; **Küçükali**, s. 335; **Tekinalp**, s. 331; **Yavuz/Alıca/Merdivan**, s. 2217.

¹⁰⁶ **Yavuz/Alıca/Merdivan**, s. 2217.

¹⁰⁷ Tazminat davasının konusunu oluşturan haksız fiil aynı zamanda FSEK m.71'de düzenlenmiş suçlardan biriye TBK m.72/1'de öngörülmüş ceza zamanaşımı uygulanacaktır. Ancak FSEK m.71 kapsamında düzenlenen suçlar bakımından zamanaşımı süresi, TCK 66/(1)-e hükmü uyarınca sekiz yıldır. Son olarak vurgulamak gerekir ki ceza zamanaşımı yalnızca failler bakımından uygulanabilir, haksız fiilden hukuken sorumlu tutulabilecek diğer kişiler için uygulanmaz. Konuyla ilgili Bkz. **Yavuz/Alıca/Merdivan**, s. 2219-2220.

zamanaşımına uğramaz. Zira on yıldan önceki bölüm için TBK m.72/1'de düzenlenmiş olan on yıllık uzun zamanaşımı süresi dolmuş olur¹⁰⁸.

Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nda düzenlenen mali ve manevi hakların ihlali sözleşmeye aykırılık şeklinde de gerçekleşebilir. Örneğin, taraflar arasında bir yayım sözleşmesi vardır ancak sözleşmede kararlaştırılan sayıdan daha fazla kitap basılmıştır. Bu durumda TBK'daki genel zamanaşımı olan TBK m.146 hükmü uygulama alanı bulur¹⁰⁹. Anılan maddede Kanun'da aksine bir hüküm bulunmadıkça her alacağın on yıllık zamanaşımı süresine tabi olduğu belirtilmiştir.

Hak düşürücü süre bakımından ise sessiz kalma nedeniyle hak kaybına ilişkin 5 yıllık süre üzerinde durulmalıdır. Sınai Mülkiyet Kanunu¹¹⁰ (SMK) m.25/6'da *marka sahibinin sonraki tarihli marka kullanıldığını bildiği veya bilmesi gerektiği hâlde bu duruma birbirini izleyen beş yıl boyunca sessiz kalmışsa, sonraki tarihli marka tescili kötüniyetli olmadıkça, markasını hükümsüzlük gerekçesi olarak ileri süremeyeceği* belirtilmiştir. 5 yıllık hak düşürücü süre AB hukukunda da karşımıza çıkmaktadır. Türk hukukunun aksine AB hukukunda, 5 yıllık hak düşürücü sürenin markaların yanı sıra, telif hakları bakımından da geçerli olduğu 1988 tarihli 89/104 sayılı AB Yönergesinde de belirtilmiştir¹¹¹.

Kaynağını Türk Medeni Kanunu (TMK)¹¹² m.2'de düzenlenen dürüstlük kuralında bulan sessiz kalma nedeniyle hak kaybının telif hakları bakımından da uygulama alanı bulabileceği ancak marka hukukunun aksine 5 yıllık bir hak düşürücü süreden ziyade somut olaya göre bir değerlendirilme yapılması gerektiği kanaatindeyiz. Nitekim, Yargıtay 11 HD., önüne gelen bir uyuşmazlıkta eser sahibinin bilmesine rağmen eserden doğan haklara tecavüz edilmesine 21 yıl ses çıkarmadığı, 21.yıl ihtarname gönderip eserden doğan haklarını talep etmesinin dürüstlük kuralına aykırı olduğu tespitini yapmıştır¹¹³.

¹⁰⁸ Küçükali, s. 335; Yavuz/Alca/Merdivan, s. 2217.

¹⁰⁹ Demirbaş, s. 275; Küçükali, s. 337-338; Yavuz/Alca/Merdivan, s. 2221.

¹¹⁰ 6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu, RG. 10/1/2017, 29944.

¹¹¹ Sessiz kalma nedeniyle hak kaybına ilişkin detaylı bilgi için Bkz. Küçükali, s.339; Işık, Egemen: Marka Hukukunda Sessiz Kalma Nedeniyle Hak Kaybı, On İki Levha, İstanbul 2017, s. 44 vd.

¹¹² Kanun Numarası: 4721 Kabul Tarihi: 22/11/2001, Yayımlandığı Resmî Gazete Tarihi: 8/12/2001, Sayı: 24607.

¹¹³ Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, 21.11.2022 tarihli ve 2021/4302 E., 2022/8113 K. sayılı kararı, "Mahkemece, tüm dosya kapsamına göre; davacının, söz konusu eylemleri bilmesine ve eserden haberdar olmasına rağmen, tezin sunum tarihi olan 1995 yılı, kitabın

E. Tazminat Davalarında İspat

İspat, genel anlamda bir iddianın doğru ve gerçek olup olmadığı konusunda hakimi inandırma faaliyetidir¹¹⁴. Davada ispat, taraflarca iddia edilen talebin dayandığı hukuk kuralının koşul vakıalarının iddia edildiği gibi gerçekleştiği konusunda hakimde kanaat uyandırmak üzere yapılan inandırma faaliyetidir¹¹⁵. İspata ilişkin sorunlu hususların Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nda düzenlenmiş tazminat davaları bakımından da incelenmesi gerektiği kanaatindeyiz.

Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nda düzenlenen davalar bakımından mahkeme, öncelikle somut olayda bir eser olup olmadığını resen incelemekle yükümlüdür¹¹⁶. Gerçekten bir eser yoksa eserden doğan haklar veya bağlantılı haklardan söz edilemeyeceği için FSEK m.70'te düzenlenen talepler de ileri sürülemeyecektir.

Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu bakımından koruma tescille kazanılmadığı için esere yönelik bir tecavüzün ispatlanmasının zorluğunu gözetken kanun koyucu, birtakım karine ve ispat kuralları öngörmüştür¹¹⁷. Sözgelimi FSEK m.11, eser sahibi olarak belirtilen kişinin aksi ispat edilene kadar o eserin sahibi olarak kabul edileceğini öngörmüştür. Bu karine her zaman ve her türlü delille çürütülebilir¹¹⁸. FSEK m.12'de de eser sahibinin isminin belirtilmediği hallerde, öncelikle yayımlayan eğer yayımlayan da belli değilse çoğaltan kişinin eserden doğan hak ve yetkileri kullanacağı, konferans veya temsillerde ise bu yetkinin icra ettirende olacağı belirtilmiştir. Dolayısıyla aksi ispat edilmediği sürece FSEK m.11 ve m.12'de belirtilen kişilerin tazminat davası açmaları mümkündür.

basım tarihi olan 1997 yılında işbu davanın açılış tarihi olan 2018 yılına kadar sessiz kaldığı, davalıya 2018 yılına kadar ihtarname göndermediği, herhangi bir hak talebinde bulunmadığı, ilk ihtarnamenin 2018 yılında gönderildiği, bu kadar uzun süre sessiz kaldıktan ve artık karşı tarafta artık dava açılmayacağına dair güven oluşturduktan sonra iş bu davayı açarak eser sahipliğine dayalı hakları talep etmesinin Türk Medeni Kanunu'nun 2. maddesinde düzenlenen dürüstlük kuralına aykırı olduğundan, davacının sessiz kalma suretiyle hak kaybına uğradığı gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiş...”, Erişim: Lexpera, 22.05.2025.

¹¹⁴ Pekcanitez, Hakan/Atalay, Oğuz/Özekes, Muhammet: Medenî Usûl Hukuku, 11. Baskı, On İki Levha, İstanbul 2023, s. 337.

¹¹⁵ Pekcanitez/Atalay/Özekes, s. 337.

¹¹⁶ Küçükali, s. 361.

¹¹⁷ Yavuz/Alıca/Merdivan, s. 2373.

¹¹⁸ Kaya, s. 155; Tekinalp, s. 154.

Tazminat davalarında karine ve ispat kurallarına ilişkin son olarak FSEK m.76/2 hükmü üzerinde durmak gerektiği kanaatindeyiz. FSEK m.76/2 hükmüyle kanun koyucu, açılacak tazminat davalarında ihlalin boyutunun büyüklüğünün ispatındaki zorluğun aşılması amacıyla kendine özgü bir ispat ve karine hükmü öngörmüştür¹¹⁹. FSEK m.76/2 hükmüne göre “*Bu Kanun kapsamında açılacak hukuk davalarında mahkeme, “davacının iddiasının doğruluğu hakkında kuvvetli kanaat oluşturmaya yeter miktar delil sunması hâlinde, korunmakta olan eserler, fonogramlar, icralar, filmler ve yayınları kullananların, bu Kanunda öngörülen izin ve yetkileri aldıklarına dair belgeleri veya tüm yararlanılan eser, fonogram, icra, film ve yayınların listelerini sunmasını” isteyebilir. Belirtilen belge veya listelerin sunulmaması tüm eser, fonogram, icra, film ve yayınların haksız kullanılmakta olduğuna karine teşkil eder.*”

Kanun koyucu FSEK m.76/2 hükmüyle davacı açısından yaklaşık ispat niteliğinde bir delil gösterme yükümlülüğü öngörmüştür. Buna göre davacı, Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu kapsamında haklarının ihlal edildiğine yönelik hakimde kuvvetli kanaat oluşturacak kadar delil sunması halinde, mahkeme davalıdan FSEK’te öngörülen izin ve yetkileri aldıklarına dair belgeleri ve eser, fonogram, icra, film ve yayınların listelerini ister¹²⁰. Davalının bu belge ve listeleri ibraz edememesi adi karine niteliğindedir. Dolayısıyla davalı aksini her türlü delille ispatlayabilir. Ancak karinenin aksini iddia eden delillerin çoğu zaman anılan belge ve listeler olduğu dikkate alındığında, elinde bu belge ve listeler olmayan davalının karinenin aksini ispatlaması pek mümkün değildir¹²¹.

FSEK m.76/2 bakımından değinilmesi gereken son husus aleyhine oluşan karineyi çürütemeyen davalının ödeyeceği tazminatın kapsamıdır. Yargıtay konuyla ilgili bir kararında karinenin konusunu teşkil eden “*tüm eser, fonogram, icra, film ve yayınlar*” ifadesinden anlaşılması gerekenin davacının hak sahibi olduğu tüm eser ve ürünler olduğuna hükmetmiştir¹²². Ancak Yargıtay 11 HD, 2011’de vermiş olduğu bir kararda ise ihlale karşılık gelen

¹¹⁹ **Yavuz/Alıca/Merdivan**, s. 2374.

¹²⁰ Hükümde öngörülen izin belgeleri, sözleşme, lisans ücret ödeme belgeleri gibi belgelerdir. Listeler ise davalının mutad olarak kullandığı belirli bir döneme ait tüm eser, icra, fonogram, yapım veya yayınların listeleridir. Somut olayın özelliklerine göre sadece belgeler veya listeler istenebileceği gibi ikisi birden de istenebilir. Konuyla ilgili, **Yavuz/Alıca/Merdivan**, s. 2374.

¹²¹ **Yavuz/Alıca/Merdivan**, s. 2377.

¹²² Yargıtay 11 HD. 16.06.2008 T., 2007/4332 E., 2008/8010 K. sayılı kararı, Karar metni için Bkz. **Yavuz/Alıca/Merdivan**, s. 2376.

yıllık tarife bedelinin tümü değil yalnızca ihlal edilen eserler özelinde tazminat hesaplaması yapılması gerektiğine hükmetmiştir¹²³.

Kanaatimizce, FSEK m.76/2'te öngörülen kanuni karine; meslek birliğinin takip yetkisinin olduğu tüm eserlerin haksız kullanılması şeklinde değil yalnızca haksız kullanılan eserin sahibinin tüm eserlerinin haksız kullanıldığının kabulünü gerektirmektedir. Nitekim Yargıtay HGK da 2020 yılında vermiş olduğu bir kararda FSEK m.76/2'yi bu şekilde yorumlamıştır¹²⁴.

F. Tazminat Davalarında Arabuluculuk

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu (TTK)¹²⁵ m.5/A-1'e göre: “*Bu Kanunun 4 üncü maddesinde ve diğer kanunlarda belirtilen ticari davalardan, konusu bir miktar para olan alacak, tazminat, itirazın iptali, menfi tespit ve istirdat davalarında, dava açılmadan önce arabulucuya başvurulmuş olması dava şartıdır.*” TTK m.4/1-d'de fikri mülkiyet hukukuna dair mevzuatta öngörülen hukuk davalarının ticari dava olduğu belirtilmiştir¹²⁶. Ancak TTK m.4/1'de “*fikir ve sanat eserlerine ilişkin haklardan doğan davaların herhangi bir ticari işletmeyle ilgili olmaması halinde ticari dava teşkil etmeyeceği*” belirtilmiştir.

6325 sayılı Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu (HUAK)¹²⁷ m.3'te, HUAK m. 18/A'da düzenlenmiş olan dava şartı olan arabuluculuk dışında arabuluculuğa başvurmanın ihtiyari olduğu belirtilmiştir. Bu bakımdan eğer ticari bir dava varsa zorunlu arabuluculuk dava şartı olarak karşımıza çıkacaktır. FSEK m.70'den kaynaklanan davalar bakımından ise öncelikle burada bir ticari dava olup olmadığını tespit etmek gerekmektedir. Doktrinde bir görüş FSEK m.76'da FSEK kaynaklı uyuşmazlıklarda görevli mahkeme olarak ihtisas mahkemelerinin, ihtisas mahkemelerinin olmadığı yerde ise asliye hukuk mahkemelerinin gösterilmesi karşısında bu türden uyuşmazlıkların ticari dava olarak sayılmasının bir anlamı kalma-

¹²³ Yargıtay 11 HD. 02.05.2011 T., 2009/12371 E., 2011/5325 K. sayılı kararı, Karar metni için Bkz. **Yavuz/Alıca/Merdivan**, s. 2378.

¹²⁴ Yargıtay HGK, 30.06.2020 T. 2017/1171 E. 2020/483 K. sayılı kararı, Karar metni için Bkz. **Küçükali**, s. 385-386.

¹²⁵ 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu, RG. 14/2/2011, 27846.

¹²⁶ Önemle vurgulamak gerekir ki fikri ve sınai hakların ihtisas mahkemesi olarak kurulması ve fikri mülkiyet hukukundan kaynaklanan uyuşmazlıkların bu mahkemelerde görülmesi bu davaların ticari dava olma niteliğini ortadan kaldırmaz. Nitekim TTK m.4/1-d hükmünün gerekçesinde de bu husus belirtilmiştir. TTK gerekçesi için Bkz., <https://www.lexpera.com.tr/mevzuat/gerekceler/turk-ticaret-kanunu-madde-gerekceleri/1>, (10.09.2025).

¹²⁷ 6325 sayılı Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu, RG. 22/6/2012, 28331.

dığı değerlendirmesini yapmıştır. Buna göre zorunlu arabuluculuğa başvurmak gerekmez¹²⁸. Doktrinde aksi yöndeki görüş TTK m.4'ün gerekçesinden hareketle fikri mülkiyete ilişkin uyuşmazlıkların ihtisas mahkemelerinde görülmesinin bu davaların ticari dava olma niteliğini etkilemeyeceğini dolayısıyla dava şartı zorunlu arabuluculuğun söz konusu olduğunu savunmuştur¹²⁹. Kanaatimizce bir ticari işletmeyi ilgilendiren tazminat davalarında her ne kadar ihtisas mahkemeleri yetkili olsa da bu davaların ticari dava olduğunun kabulü gerekmektedir. Bu çerçevede öncelikle arabuluculuk yoluyla ihtilaf çözülmeye çalışılmalıdır. Bu usul ekonomisi bakımından da daha isabetli olacaktır.

Arabuluculuğa dair son olarak üzerinde durulması gereken husus aynı dava dilekçesinde zorunlu arabuluculuğa tabi olan ve olmayan taleplerin beraber ileri sürüldüğü hallerdir. Nitekim FSEK'ten doğan uyuşmazlıklar bakımından da bu önemlidir. Zira, uygulamada tazminat talebinin tecavüzün men'i ve ref'i talepleriyle beraber ileri sürüldüğü görülmektedir¹³⁰. Bu konuda önüne gelen bir uyuşmazlıkta Yargıtay 11.HD, arabuluculuğa tabi olan ve olmayan taleplerin beraber ileri sürüldüğü durumlarda isabetli olarak asıl olanın mahkeme yargısı olduğu dolayısıyla söz konusu davaların arabuluculuğa tabi olmadan mahkemece çözüme kavuşturulması gerektiğini belirtmiştir¹³¹.

¹²⁸ **Memiş**, Abdullah Berat: Ticari Uyuşmazlıklarda Zorunlu Arabuluculuk Usulü, Seçkin, İstanbul 2020, s. 55; **Tanrıver**, Süha: Hukuk Uyuşmazlıkları Bağlamında Arabuluculuk, 2. Baskı, Ankara 2022, s. 150-151.

¹²⁹ **Eminoğlu**, Cafer/**Erdoğan**, Ersin: Ticari Uyuşmazlıklarda Arabuluculuk, Ankara 2020, s. 410; **Giray**, Eda R.: FSEK ve SMK Kapsamında Arabuluculuk, İstanbul Barosu Fikri ve Sınai Haklar Komisyonu 2018-2020 Faaliyet Yılı Özel Yayını, 2020, s. 67-68; **Kaya**, Serkan/**Kervankıran**, Emrullah: Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Kapsamında Ortaya Çıkan Uyuşmazlıkların Medeni Usul Hukuku Perspektifinden Değerlendirilmesi, Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 29, Sayı: 50, 2024, s. 251-252; **Işık Yaşlı**, Şeyma: Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nda düzenlenen Ref davasının dava şartı (zorunlu) arabuluculuk kapsamında değerlendirilmesi, Kırklareli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 1, Sayı: 2, 2023, s. 439-440.

¹³⁰ **Kaya/Kervankıran**, s. 252.

¹³¹ Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, 09.12.2020 tarihli ve 2020/933 E., 2020/5776 K. sayılı kararı, "*Davanın konusunun birden fazla olması ve bunlardan bir kısmının bir miktar para alacağına, bir kısmının ise miktara tabi olmaması halinde, yani HMK 110. maddesi anlamında bir dava yığılması ve talepler arasında da HMK 166. maddesi anlamında bağlantı bulunması halinde, uyuşmazlığın ne şekilde çözümleneceğine ilişkin bir hüküm bulunmaması ise de, Anayasamız uyarınca, uyuşmazlığın çözümünde asıl olanın mahkeme yargısı olduğu dikkate alındığında, aralarında bağlantı bulunan ve miktara tabi olan ve olmayan talepleri bir arada içeren, talep yığılmasının söz konusu olduğu davaların arabuluculuğa tabi olmaksızın mahkemece çözüme kavuşturulması gerekir.*" Erişim: Lexpera, 12.09.2025.

SONUÇ

Kanun koyucu, eserden doğan hakların ihlali halinde genel hükümlerin yanı sıra FSEK'te bazı hukuk ve ceza davaları öngörmüştür. Bu davalar arasında en önemlilerden biri olan tazminat davası FSEK m.70'te düzenlenmiş olup bu maddede zaman içerisinde yapılan değişikliklerle muğlak bir hale gelmiştir.

FSEK m. 70/1'de manevi haklara tecavüz halinde tazminat davaları düzenlenmiştir. Hükümün özellikle 4110 sayılı değişiklikten sonra son hali oldukça muğlaktır. Bu bakımdan manevi haklara tecavüz halinde kusur ve zararın bir şart olarak aranıp aranmayacağı ve manevi haklara tecavüz halinde maddi tazminat davası istenip istenemeyeceği tartışma konusu olmuştur. Kanaatimizce, FSEK m.70/1 kapsamında yapılan değişiklikler kanun koyucunun semantik tercihleri olarak yorumlanmalıdır. Bu çerçevede genel hükümlerdeki haksız fiil sorumluluğunun tüm şartları aynen aranacaktır. Hükümün lafzı nedeniyle manevi haklara yönelik tecavüz kapsamında FSEK kapsamında maddi tazminat istenemeyecekse de genel hükümlere dayanarak maddi tazminat istenmesi mümkündür.

FSEK m.70/2'de mali haklara tecavüz halinde tazminat davaları düzenlenmiştir. Birinci fıkranın aksine burada haksız fiillere ilişkin genel hükümlere açıkça atıf vardır. Bu çerçevede haksız fiil sorumluluğu için gerekli şartların aynen aranacağı ve mali haklara yönelik tecavüzün manevi tazminat sonucu da doğurabileceği kanaatindeyiz. Ancak uygulamada hak sahipleri tazminat davalarını tek başına açmamakta ve tecavüzün ref'i ve men'i davalarıyla beraber açmaktadır. Hak sahibinin tecavüzün ref'i davasında öngörülen 3 kat bedel ile maddi tazminat talebini beraber ileri sürdüğü ihtimalde maddi zararın ne şekilde gerçekleştiğine bakmak gerekir. Eğer maddi zarar fiili zarar şeklinde gerçekleşmişse taleplerin yığıldığı ancak yoksun kalınan kar şeklinde gerçekleşmişse taleplerin yarıştığının kabulü gerekmektedir.

FSEK m.70/3'te kazancın iadesi davası düzenlenmiştir. Gerçek olmayan vekaletsiz iş görmenin FSEK'teki özel bir görünümü olan kazancın iadesi davası her ne kadar tazminat davası niteliğinde değilse de tazminat davalarının düzenlendiği FSEK m.70'te düzenlenmiştir. Kazancın iadesi davasında tazminat davalarının aksine hak sahibinin zarara uğraması aranmaz. Hak sahibinin mütecavizin kazancını ispatlaması halinde mütecavizin elde ettiği bütün kazanç hak sahibine devredilir. Bu hükümle kanun koyucu, hak sahibine bir kolaylık sağlamak istemiştir. Kazancın iadesi talebiyle FSEK m.68'deki bedelin beraber istenemeyeceği FSEK m.70/3'te açıkça belirtilmiştir. Kanaatimizce, burada kastedilen bedel üç kat bedel talebidir.

KAYNAKÇA

- Akkanat Öztürk**, Elif Beyza: “Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu’nun Tazmin Edilebilir Zarara Yaklaşımı”, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Cilt 38, Sayı 2, 2022, s. 267-295.
- Antalya**, Osman Gökhan: Marmara Hukuk Yorumu Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt: V/1, 2, 2. Baskı, Seçkin, Ankara 2019.
- Arkan**, Azra: Eser Sahibinin Haklarına Bağlantılı Haklar, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2005.
- Arkan Akbiyık**, Azra: Gerçek Olmayan Vekaletsiz İş Görme, Alfa, İstanbul 1999.
- Arsılanlı**, Halil: Fikri Hukuk Dersleri II, Sulhi Garan Matbaası, İstanbul 1954.
- Ateş**, Mustafa: Fikri Hukukta Eser, Turhan Kitapevi, Ankara 2007.
- Ateş**, Mustafa: “Fikir ve Sanat Eseri Sahibinin Manevi Haklarına Tecavüzün Ref’i”, Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi, Cilt: 8, Sayı: 2, 2022, s. 337-374.
- Ateş**, Mustafa: “Fikri Mahsuller Üzerindeki Mali Haklara Tecavüzün Ref’i Yöntemleri (FSEK 68) Üzerine Bir İnceleme”, İstanbul Hukuk Mecmuası, Vol: 82, Issue:2, 2024, s. 525-574.
- Ayiter**, Nuşin: Hukukta Fikir ve Sanat Ürünleri, Sevinç Matbaası, Ankara 1981.
- Bozbel**, Savaş: Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku, On İki Levha, İstanbul 2012.
- Bozgeyik**, Hayri: Görüşler ve Kararlar Telif Hukuku, Adalet, Ankara 2018.
- Candan**, Eda: Fikir ve Sanat Eserleri Kanununda Tazminat Davaları, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kadir Has Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2013.
- Demir**, Başak Aslı: Fikir ve Sanat Eserleri Kanununa Göre Tazminat Davaları, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2011.
- Demirbaş**, Ali: Eser Sahibinin Mali Haklarına Tecavüz Halinde Hak Sahibine Sağlanan Hukuki Koruma, On İki Levha, İstanbul 2015.
- Derdiman**, Furkan: “Birlikte Eser Sahipliklerinde Sona Erme ve Birlikten Ayrılma”, İstanbul Hukuk Mecmuası, Cilt 81, Sayı 1, 2023, s. 81-111.

- Durgut**, Ramazan: “Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Kapsamında Tazminat Davaları”, Prof. Dr. Hüseyin Ülgen’e Armağan Cilt I, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2007, s. 1075-1095.
- Eminoğlu**, Cafer/**Erdoğan**, Ersin: Ticari Uyuşmazlıklarda Arabuluculuk, Ankara 2020.
- Erel**, Şafak N.: Türk Fikir ve Sanat Hukuku, Yetkin, Ankara 2009.
- Giray**, Eda R.: FSEK ve SMK Kapsamında Arabuluculuk, İstanbul Barosu Fikri ve Sınai Haklar Komisyonu 2018-2020 Faaliyet Yılı Özel Yayını, 2020, s. 65-83.
- Gökcan**, Hasan Tahsin: Haksız Fiil Sorumluluğu ve Tazminat Davaları, 5.Baskı, Seçkin, Ankara 2024.
- Gökyayla**, Emre: “Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu’nda Yapılan Değişikliklerin Değerlendirilmesi”, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 7, Sayı: 1, 2005, s. 1-28.
- Hirsch**, Ernst: Hukuki bakımdan Fikri Say, Cilt 2: Fikri haklar (Telif hakkı), İktisadi Yürüyüş Matbaası ve Neşriyat Yurdu, İstanbul 1943.
- Işık**, Egemen: Marka Hukukunda Sessiz Kalma Nedeniyle Hak Kaybı, On İki Levha, İstanbul 2017.
- Işık Yaşlı**, Şeyma: Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu’nda düzenlenen Ref davasının dava şartı (zorunlu) arabuluculuk kapsamında değerlendirilmesi, Kırklareli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 1, Sayı: 2, 2023, s. 430-470.
- İnal**, H. Tamer: Borca Aykırılık, Dönme ve Fesih, 9. Baskı, Seçkin, Ankara 2025.
- Kaya**, Arslan: Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku Dersleri -I-, Filiz Kitapevi, İstanbul 2024.
- Kaya**, Serkan/**Kervankıran**, Emrullah: Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Kapsamında Ortaya Çıkan Uyuşmazlıkların Medeni Usul Hukuku Perspektifinden Değerlendirilmesi, Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 29, Sayı: 50, 2024, s. 229-262.
- Kılıçoğlu Yılmaz**, Kumru: Haksız Kazancın İadesi, Adalet, Ankara 2014.
- Küçükali**, Canan: Fikri Hakların İhlalinden Kaynaklanan Tazminat Davası, 3. Baskı, Seçkin, Ankara 2024.
- Memiş**, Abdullah Berat: Ticari Uyuşmazlıklarda Zorunlu Arabuluculuk Usulü, Seçkin, İstanbul 2020.

- Muratoğulları**, Harun: “FSEK Eser Sahiplerinin Manevi Haklarına Saldırı Halinde Talep Edilebilecek Manevi Tazminat”, Terazi Hukuk Dergisi, Cilt: 8, Sayı: 80, 2013, s. 52-59.
- Nal**, Temel: Fikri Mülkiyet Hukuku, 8. Baskı, Seçkin, Ankara 2024.
- Narter**, Sami: Uygulamada Manevi Tazminat, Adalet, Ankara 2022.
- Nomer**, Haluk Nami: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 18. Baskı, Beta, İstanbul 2021.
- Oğuz**, Arzu/**Merhacı Özden**, Selin: Fikri ve Sınai Hakların İhlal Edilmesinden Doğan Tazminat Talepleri, Prof. Dr. Erdal Onar’a Armağan, C. II, Ankara Üniversitesi Yayınları No: 391, Ankara 2013.
- Oğuzman**, M. Kemal/**Öz**, Turgut: Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt II, 12. Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2016.
- Özcan**, Zeynep/**Türk**, Ali: “Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu m. 70 Hükmü Uyarınca Açılabilir Tazminat Davalarının Şartları”, Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 10, Sayı: 2, 2020, s. 219-244.
- Özcan**, Zeynep/**Özcanoglu**, Ayşe Betül: “Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Kapsamında Eser Sahibinin Manevi Hakları ve Yargıtay Kararları Işığında Eser Sahibinin Hukuksal Koruma Yolları”, Legal Hukuk Dergisi, Cilt: 18, Sayı: 213, 2020, s. 4091-4146.
- Özkaya**, Eraslan: Özel Hukukumuzda Zamanaşımı ve Hak Düşürücü Süreler, 3. Baskı, Seçkin, Ankara 2023.
- Öztan**, Fırat: Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku, Turhan Kitapevi, Ankara 2008.
- Pekcanitez**, Hakan/**Atalay**, Oğuz/**Özekes**, Muhammet: Medenî Usûl Hukuku, 11. Baskı, On İki Levha, İstanbul 2023
- Sarıkaya**, Murat: “Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu’nda Düzenlenen Tazminat Talepleri Üzerine İnceleme”, Türk-Alman Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 1, Sayı 2, 2019, s.59-90.
- Selçok**, Dilara: Eser Sahibinin Manevi Haklarının İhlali Halinde Manevi Tazminat, Seçkin, Ankara 2022.
- Suluk**, Cahit/**Orhan**, Ali: Uygulamalı Fikri Mülkiyet Hukuku Cilt II, Arıkan, İstanbul 2005.
- Suluk**, Cahit/**Karasu**, Rauf/**Tanrıver**, Süha: Hukuk Uyuşmazlıkları Bağlamında Arabuluculuk, 2. Baskı, Ankara 2022.

- Tekinalp**, Ünal: Fikri Mülkiyet Hukuku, 5. baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2012.
- Varlı**, Pelin: Fikri Haklara Saldırı ve Üç Kat Tazminat Sorunu, Seçkin, Ankara 2021.
- Yasaman**, Hamdi: Prof.Dr. Ömer Teoman'a 55.Yaş Günü Armağanı Cilt I, Beta, İstanbul, 2002, s. 806-819.
- Yavuz**, Levent/**Alıca**, Türkan/**Merdivan**, Fethi: Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Yorumu Cilt II, 2. Baskı, Seçkin, Ankara 2014.
- Yıldız**, Ozan Ali: Fikri Hakların İhlaline Dayalı Kazanç Devri Talebi, On İki Levha, İstanbul 2022.
- Yurduseven**, Şeyma: Fikri Hakkın İhlalinden Elde Edilen Kazancın İadesi, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2018.